

OBRANA

**Cvičenie
Slovak Rifles**

**Súťaž
v tvorivom písaní**

**Biologická
ochrana letísk**

**Nechcený hrdina
Viliam Žingor**

**Téma:
HOREZZA**

**Rozhovor s generálnym riaditeľom
sekcie ľudských zdrojov
Martinom Jakálom**

Deň ozbrojených síl

Minister obrany Jaroslav Nad's náčelníkom Generálneho štábu OS SR gen. Danielom Zmekom, štátnym tajomníkom Marianom Majerom, generálnym tajomníkom Služobného úradu MO SR Petrom Kozákom a vojakmi oslávili v Brezovej pod Bradlom najväčší vojenský sviatok roka - Deň Ozbrojených síl SR. Minister poďakoval všetkým vojakom a vojačkám za ich obetavú službu vlasti a potvrdil, že vedenie rezortu bude pokračovať v skvalitňovaní podmienok ich profesionálnej služby po všetkých stránkach. Vzhľadom na aktuálnu pandémiu sa vedenie rezortu rozhodlo zorganizovať bez účasti širokej verejnosti komorný pietny akt kladenia vencov, ktorého súčasťou bol aj prelet leteckej techniky a defilé techniky OS SR.

Foto: OS SR, SITA, TASR

„Hurbanovských bojovníkov a našich profesionálnych vojakov spája predovšetkým hrdinstvo a vďačnosť. Tak ako vtedy dobrovoľníci bojovali za to, aby mohli slobodne žiť vo svojej vlasti, dnes opäť môžeme vidieť hrdinstvo našich vojakov a vojačiek, ktorí plnia úlohy v prospech mieru a bezpečnosti.“

Jaroslav Nad'
minister obrany SR

„Je pre mňa veľkou ctou, že som sa opäť mohol prihovoriť pri príležitosti Dňa Ozbrojených síl SR profesionálnym vojakom a vojačkám na mieste, kde sa pred 172 rokmi odohrala prvá bitka, v ktorej Slováci a Slovenky svoju túžbu po slobode, demokracii a spravodlivosti chceli naplniť aj konkrétnymi činmi. Zvítazili preto, lebo mali vôľu po víťazstve. To je to najdôležitejšie, čo vojak nosí v srdci.“

generál Daniel Zmeko
náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

Vážení čitatelia,

začnem trochu netradične
poďakovaním príslušníkom
ozbrojených síl, profesionálnym
vojakom aj zamestnancom,
za odvedenú prácu v tomto
neľahkom období. O tom, že si
svoju prácu odvádzate dobre,
svedčí aj v prieskume nameraná
najvyššia miera dôveryhodnosti
v očiach verejnosti zo všetkých
štátnych inštitúcií. Aj v tomto
zložitom čase, postihnutom
vlnami pandémie vírusu Covid-19,
a pravdepodobne aj vďaka nemu,

sme spoločne búrali stereotypný pohľad na vojakov ako tajomnú
entitu skrytú za múrmi kasární. Tak ako v minulosti, ktorej odkazy
sme si pripomínali a ešte budeme v najbližších dňoch pripomínať,
sme to my vojaci a zamestnanci, ktorí spolu tvoríme pevnú obrannú
hrádzu a poskytujeme pomoc tam, kde sily ostatných už nestačia.
Nesmieme sa však uspokojiť, naša úloha sa nekončí rozvozom
zásob, hliadkovaním na hraničných priechodoch alebo pred
karanténymi centrami. Naše schopnosti napláňovať dlhotrvajúcu
operáciu sme preukázali v karanténizovaných osadách či pri odbere
vzoriek v marginalizovaných komunitách. Okrem tejto zásluhnej
činnosti je však našou prvoradou a hlavnou úlohou disciplinovaná
príprava na obranu vlasti a od toho nás nesmie odradiť ani
pandémia. Aj preto musím na záver apelovať na nás všetkých
v uniforme alebo občianskom odevu, precvičujeme si vojenské
zručnosti a zlepšujeme svoje vojenské majstrovstvo, tiež budme
príkladom všetkým pri plnení svojich profesionálnych i občianskych
povinností.

generál Daniel Zmeko
náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

ČÍSLO MESIACA 14 000

pobytoz zaznamenali v roku 2019 rezortné rekreačné
zariadenia Horezza – hotely Granit Piešťany, Tatranské Zruby
a Smrekovica. Od septembra 2020 k nim pribudol aj hotel
Granit Nová Polianka.

Foto: Jakub Neubauer

4

8

14

18

24

30

38

- 4 Slovenské národné povstanie
žije v našej pamäti
- 7 Súťaž v tvorivom písaní
- 8 Certifikačné cvičenie
13. mechanizovanej práporovej
skupiny Slovak Rifles
- 13 Prvý polrok nového
vedenia MO SR
- 14 Biologická ochrana
vojenských letísk
- 16 Rozhovor s generálnym
riaditeľom sekcie ľudských
zdrojov Martinom Jakálom
- 18 TÉMA: hotely a rekreačné
zariadenia rezortu obrany

- 24 Lietadlá studenej vojny – MiG-23
- 26 Japonsko rozširuje počty F-35
- 28 Viliam Žingor, muž,
ktorý vzdoroval zlu
- 30 Brigádny generál Ivan Pach
je nový veliteľ pozemných síl
- 32 Kuruci a povstanie Imricha
Tököliho v rokoch 1678 – 1685
- 34 Sereď, ženisti a ich pamätník
- 36 Agentúra NATO pre podporu
a obstarávanie – NSPA
- 38 Atléti VŠC Dukla Banská Bystrica
na mítingu P-T-S
- 40 Čo je viacfaktorová autorizácia?
- 41 Military English: Novichok
- 42 Bezpečnosť
pri manipulácii s bremenami
- 44 Ako na bolesti v členku
- 46 2. československá samostatná
paradesantná brigáda v ZSSR
- 47 Bojová zástava letcov

NA TITULNEJ STRANE: Riadiaci cvičenia Slovak Rifles veliteľ levičského mechanizo-
vaného práporu pplk. Richard Király • Foto: Jozef Žiak

Priami účastníci protifašistického odboja Ján Chudík, Anna Bergerová, Jozef Sokol, Vladimír Strmeň, Karol Kuna, Ján Krutý, Juraj Penička a Branislav Tvarožek boli 29. augusta na slávnosti k 76. výročiu Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici najdôležitejší hostia.

Slovenské národné povstanie formovalo aj našu súčasnosť a je veľmi potrebné si jeho odkaz smerom k demokracii, slobode, boju proti zlu, nacizmu či fašizmu pravidelne pripomínať a mať ho v úcte,“ zdôraznil minister obrany Jaroslav Nad', ktorý si spolu s prezidentkou a hlavnou veliteľkou OS SR Zuzanou Čaputovou, predsedom vlády Igorom

Matovičom a ďalšími predstaviteľmi verejného života uctili počas celoštátnych osláv odkaz SNP.

„Myslela som na svoju mamku, na sestru aj dvoch bratov, z ktorých jeden padol pár dní pred koncom vojny,“ povedala Anna Bergerová po tom, ako si v areáli Pamätníka SNP vypočula osobné slová uznania aj od náčelníka Generálneho štábu OS SR generála Daniela

Zmeka. V odboji u partizánov bola celá jej rodina, a keď na východnom Slovensku fašisti vypálili ich dedinu Habura, prišli o všetko.

Štátny tajomník Marian Majer sa zastavil pri veteránovi Vladimírovi Strmeňovi, ktorý ako neplnoletý vojenský hudobník mohol ostať doma, no už 1. septembra 1944 sa pridal k Povstaniu. Zakrátko bol zranený, no len čo sa

Povstanie ž

vystrábil, opäť mal guráž bojovať v horách, až kým sa jeho partizánsky oddiel 1. apríla 1945 v Poprade nespojil s postupujúcim 1. čs. armádnym zborom.

Do Banskej Bystrice prišiel aj 97-ročný Juraj Penička: „V bojoch pri Močiaroch nás zasiahla mínometná paľba, dvaja kamaráti zahynuli a mne v poľnej nemocnici pri záchrane života museli odobrať tri rebrá.“ Po prevzatí vyznamenania od ministra obrany dodal, že ho zabolelo pokrikovanie hlupákov, ktorí spoza bariér areálu Múzea Slovenského národného povstania rušili dôstojný priebeh osláv. „Tým vagabundom by som želal, aby si aspoň trochu vedeli predstaviť, čo

je to vojna. Aby si vedeli viac vážiť mier. A všetkým želám, aby niečo také, ako bol fašizmus, nikdy nezažili,“ úprimne dodal ďalší vyznamenaný vojnový veterán Ján Chudík.

Na otázku, čo cítil, keď si podával ruku s vojnovými veteránmi, minister obrany odpovedal: „Úctu a vďačnosť. To najdôležitejšie, čo môžeme urobiť, je poďakovať generácii, ktorá za nás bojovala. Právidelne si ich pripomínať a hovoriť deťom aj vnúčatám, aké dôležité je Povstanie v histórii Slovenska. Verím, že ľudia to chápu a tých pár pomýlených jedincov, ktorí sa to usilujú spochybňovať, čoskoro odíde do zabudnutia.“

SNP a protifašistický odboj sú živé v tisícach slovenských rodín. Minister obrany spomenul svoju odvážnu starú mamu, ktorá pomáhala partizánom v okolí Banskej Štiavnice. Starý otec ministerky spravodlivosti Hynek Kolík bol zase veliteľom partizánskej skupiny nad Ľubietovou. Partizánske príbehy starého otca z Bielych Karpát počúval aj minister vnútra Roman Mikulec. „Môj pradedko s prababkou skrývali na poľane prenasledovaných Židov,“ povedal predseda vlády Igor Matovič.

Text: Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement

ije v pamäti

Spolupráca, ale férová

Viac ako 50 spoločností a organizácií slovenského obranného a bezpečnostného priemyslu prijalo pozvanie na stretnutie, ktoré organizovala sekcia modernizácie ministerstva obrany v trencianskom posádkovom klube s cieľom naštartovať efektívnu spoluprácu a predstaviť slovenským podnikom možnosti zapojenia do národných vyzbrojovacích projektov a výziev NATO aj EÚ. „Silný a dynamický obranný priemysel je základným predpokladom na bezpečnosť a mier v transatlantickom priestore. Doteraz bola naša bilancia zapájania do projektov EÚ a NATO mizivá – v rámci EDIDP (Program rozvoja európskeho obranného priemyslu) sme v roku 2019 boli z celej Európskej únie jedinou krajinou, ktorá nezískala ani jeden grant,“ upozornil minister obrany SR Jaroslav Naď. Stretnutie sa preto zameralo na národné aj medzinárodné iniciatívy a nástroje, ktoré predstavujú pre slovenský obranný priemysel významnú príležitosť. Minister potvrdil, že reálna podpora domáceho obranného priemyslu je jedným z hlavných kritérií pri súťažiach ministerstva, čo rezort prezentuje aj zahraničným partnerom. Okrem toho pripomenul ambíciu splniť záväzok voči NATO o výdavkoch na obranu vo výške 2 % HDP.

Foto: Ivan Kelement

Nový šéf spravodajcov

Novým riaditeľom Vojenského spravodajstva sa stal brigádny generál Róbert Kleštinec, ktorý doteraz pôsobil vo funkcii zástupcu veliteľa Vzdušných síl Ozbrojených síl SR. Minister obrany Jaroslav Naď ho predstavil 15. septembra. „Bude mať neľahkú úlohu, musí získať dôveru občanov a politického vedenia, ktorú vďaka jeho predchodcovi Vojenské spravodajstvo stratilo,“ skonštatoval Naď. Minister predstavil Kleštinca ako rešpektovaného generála, ktorý má za sebou desiatky rokov v rezorte obrany aj skúsenosti zo zahraničia. Minister avizoval aj ďalšie zmeny vo VS, pracuje sa na zmene hodnotnej štruktúry a zníži sa počet generálskych miest. Pozícia riaditeľa Vojenského spravodajstva sa uvoľnila po odchode generála Jána Balciara. Riadením bol od apríla poverený 1. zástupca riaditeľa VS Juraj Štefanka. Vojenské spravodajstvo plní úlohy spravodajského zabezpečenia obrany, obranyschopnosti a bezpečnosti SR v pôsobnosti Ministerstva obrany SR.

Úcta obetiam holokaustu

Deviateho septembra, v deň, keď bol pred 79 rokmi prijatý tzv. Židovský kódex, si na Rybnom námestí v Bratislave minister obrany Jaroslav Naď pripomenul pamiatku obetí holokaustu a rasového násillia.

Židovský kódex bol najrozsiahlejšou právnou normou vojnového slovenského štátu. Transporty, ktoré smerovali do nacistických koncentračných a vyhladzovacích táborov, začali zo Slovenska odchádzať 25. marca 1942.

Jubilejný Kriváň

Na 25. ročníku Medzinárodného vojenského výstupu na Kriváň 5. septembra rezort obrany zastupoval štátny tajomník Marian Majer. Pred výstupom si spolu s ďalšími predstaviteľmi pri Pomníku

padlých partizánov na Štrbskom plese pripomenul pamiatku bojovníkov SNP. Zároveň si uctil aj pamiatku kapitánov in memoriam Štefana Morávku a Jána Raša, ktorí zahynuli počas národnoslobodzovacieho boja v okolí Štrbského plesa. Medzinárodný vojenský výstup tradične organizoval Zväz vojakov SR.

Zmena v Trenčíne

Minister obrany Jaroslav Naď poveril až do riadneho výberového konania riadením štátnej akciovej spoločnosti Letecké opravovne Trenčín Ľubomíra Galka. Doterajšieho generálneho riaditeľa nahradil aj vo funkcii predsedu predstavenstva spoločnosti. „Ľubomír Galko má nepopierateľný kredit v boji proti korupcii a bohaté manažérske skúsenosti. Dôkladne pozná prostredie rezortu obrany z čias pôsobenia na poste ministra, bol tiež poslancom Národnej rady SR a manažérom v súkromných spoločnostiach,“ uviedol minister.

Minister odvolal riaditeľa

Pre zásadné manažérske zlyhania spojené s porušením viacerých zákonov s veľkými finančnými dosahmi minister obrany Jaroslav Naď odvolal MUDr. Petra Vaněka z postu riaditeľa Ústrednej vojenskej nemocnice SNP Ružomberok – fakultnej nemocnice. Novým riaditeľom Ústrednej vojenskej nemocnice SNP v Ružomberku sa stal brig. gen. MUDr. Vladimír Lengvarský.

Minister obrany SR Jaroslav Nad' a mesačník OBRANA vyhlasujú XVI. ročník
SÚŤAŽE V TVORIVOM PÍSANÍ
pre študentov stredných a vysokých škôl

POVIEDKA alebo ÚVAHA
v SLOVENSKOM jazyku na tému:

AKÚ CENU MÁ MIER?

Súťažné kategórie: STREDOŠKOLÁCI a VYSOKOŠKOLÁCI
Rozsah prác: od 1 000 do 5 000 ZNAKOV (vrátane medzier)

Súbory vo formátoch DOC, DOCX, ODT alebo PDF

posielajte na e-mail sutaz@mil.sk

spolu s ÚDAJMI O AUTOROVI (meno a priezvisko, adresa, škola, vek)

a SO SÚHLASOM SO SPRACOVANÍM OSOBNÝCH ÚDAJOV (GDPR)

najneskôr DO 22. NOVEMBRA 2020.

Odborná porota z prihlásených prác vyberie v každej kategórii po päť najlepších.

Práce, ktoré postúpia do finále, budú v dňoch 1. – 6. decembra uverejnené na facebookovom profile

Ministerstva obrany SR (www.facebook.com/mosr.sk),

kde ich verejnosť bude môcť hodnotiť pridelením hlasu.

Výsledky vyhlásime 8. decembra 2020.

Autorom prvých troch diel v každej z oboch kategórií, ktoré získajú najviac hlasov, odovzdá minister obrany SR Jaroslav Nad' hodnotné dary a finančné prémie 500, 400 a 300 eur.

Vítané práce uverejní mesačník MO SR Obrana.

PODROBNOSTI A FORMULÁRE GDPR NÁJDETE NA WEBE: WWW.MOSR.SK/SUTAZ-2020

Ako strieľajú Slovenské pušky

Pôvodne sa mala certifikácia 13. mechanizovanej práporovej skupiny uskutočniť už na začiatku júna. Zaúradoval však Covid-19 a zrazu bolo všetko inak.

Príslušníci levického mechanizovaného práporu a ďalších súčastí ozbrojených síl, ktorí spoločne tvoria mechanizovanú práporovú skupinu, sa na Lešti dostali až začiatkom augusta a samotné certifikačné cvičenie Slovak Rifles sa uskutočnilo v prvých dňoch septembra. Dovtedy už obdobnou certifikáciou prešli ostatné mechanizované prápory topolčianskej brigády. Nemuseli sa ale pasovať s nástrahami hygienických a bezpečnostných opatrení vyplývajúcich z Covid-19.

Na druhý pokus

Veliteľ práporu podplukovník Richard Király pripomína, že už v marci boli vyvedení v Lešti. „Vtedy sme ukončili u dvoch mechanizovaných rôt etapu výcviku rota kontrolou zladenosti roty a rotnými taktickými cvičeniami s bojovými streľbami. Poslednú rotu sme už takto preveriť nestihli. Museli sme sa vrátiť do domovskej posádky a čakať na zmiernenie hygienických a bezpečnostných opatrení.“

Chváli prácu svojho velenia a štábu pri postupnom zosúladzovaní všetkých súčastí práporovej skupiny. Veď okrem levického práporu v nej pôsobia jednotky a príslušníci nitrianskeho mechanizovaného práporu, seredského ženijného práporu, rožňavského práporu RCHBO, michalovského samohybného delostreleckého oddielu, prešovského práporu ISTAR, trenčianskej brigády bojového zabezpečenia, martinského strediska CIMIC – PSYOPS, ružomerskej základne nasaditeľných KIS či nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády. Náčelník štábu práporu major Ivan Moravský pripomína, že najzložitejšie bolo zladíť všetky jednotky z útvarov ozbrojených síl a zaviesť spoločný rytmus práce. „Taký rôznorodý prvok som zatiaľ vo svojej vojenskej kariére v jednom štábe nevedol. Preto bol celý proces prípravy i samotné vyvedenie a uskutočnenie taktického cvičenia práporu s pridanými jednotkami veľkou školou a previerkou schopností,“ priznáva náčelník štábu.

Spoločne s veliteľom práporu pripomínajú, že po príchode do Centra výcviku Lešť sa najskôr musela uzavrieť aj u poslednej mechanizovanej roty etapa výcviku rota. Bez toho by sa nemohlo uskutočniť cvičenie práporu a vzápätí certifikácia práporovej skupiny. „Preto sme na začiatku úspešne uskutočnili taktické cvičenie 1. mechanizovanej roty s bojo-

vými streľbami. Predtým jednotlivé súčasti našej práporovej skupiny cvičili vo svojich posádkach a uzatvorili etapu výcviku čaty. Po úspešnom završení spomínanej prípravy 1. mechanizovanej roty sa v Lešti uskutočnil integračný výcvik a postupné zladenie celej práporovej skupiny. Jeho súčasťou boli aj takticko-poradové cvičenia. Ich zvládnutie bolo predpokladom úspešného taktického cvičenia práporu

s bojovými streľbami a završenie procesu certifikácie podľa metodiky CREVAL,“ približuje podplukovník Király pôsobenie práporovej skupiny v Centre výcviku Lešť v auguste a začiatkom septembra.

Nitrania zapadli

Veliteľ práporu si cení prácu všetkých veliteľov rôt kapitánov Jozefa Varchola, Mareka Žáčika a Michala Polhorskeho. S uspokojením konštatuje, že platnou súčasťou práporovej skupiny sa stala i druhá mechanizovaná rota nitrianskeho práporu pod velením kapitána Petra Sochora. „Vidieť, že počas pôsobenia

v Predsunutej prítomnosti NATO v Lotyšsku získali cenné skúsenosti z výcviku a dlhodobiejšieho pôsobenia v poľných podmienkach,“ priznáva podplukovník Király. Koniec koncov aj skúsenosti oboch martinských rotácií v Lotyšsku ukazujú, že v súčasnosti je to pre pozemné sily najdôležitejšia zahraničná výcviková misia.

Certifikačné cvičenie Slovak Rifles levickej mechanizovanej práporovej skupiny, ktoré vyvrcholilo práporovým taktickým cvičením s bojovými streľbami, bolo v roku 2020 zatiaľ najväčším cvičením príslušníkov OS SR. Zúčastnilo sa na ňom 923 profesionálnych vojakov, ktorí mali k dispozícii 282 kusov vojenskej techniky a 1 881 zbraní.

Kapitán Sochor si pochvaľuje polročné pôsobenie jednotky v Lotyšsku. Viac ako 80 percent jej príslušníkov má teraz aj v Lešti. „Bola to pre celú jednotku veľmi dobrá výcviková príležitosť. Pre vojakov i veliteľov všetkých stupňov. Celá rota sa tam ešte viac stmelila, Lotyšsko preverilo naše reálne spôsobilosti. Získali sme potrebné medzinárodné skúsenosti. Vodiči najazdili v neznámom piesočnatom, bahnitom teréne množstvo kilometrov. V Lešti dopĺňame práporovú skupinu, plnili sme všetky defenzívne a ofenzívne úlohy. Stmelili sme sa a zladili s levičnými mechanizovanými rotami a štábom práporovej skupiny. Som rád, že sme svojím dielom mohli prispieť k úspešnej certifikácii,“ hovorí veliteľ nitrianskej roty.

Dodáva, že jeho zástupca nadporučík Jozef Hudec, veliaci poddôstojník roty nadrotmajster Daniel Dobiáš a veliteľia čiat poručíci Teodor Szabó a Peter Tvrďý, ktorí boli „ťažnými koňmi“ v Lotyšsku, nesklamali ani v Lešti.

Najväčšie cvičenie

Podplukovník Király si veľmi pochvaľuje spoluprácu so svojím veliacim poddôstojníkom nadrotmajstrom Zoltánom Vargom. „Môžem sa na neho pri všetkých otázkach

súvisiacich s problematikou mužstva a poddôstojníkov plne spoľahnúť. Má veľké praktické skúsenosti, pôsobil aj v technických pozíciách a medzi vojakmi a poddôstojníkmi má prirodzený rešpekt,“ hovorí veliteľ na jeho adresu. Veliteľ práporu má bohaté medzinárodné skúsenosti, a preto posudzuje prácu svojho veliaceho poddôstojníka aj z tohto pohľadu. Veď v operácii Resolute Support v Afganistane bol veliteľom slovenského kontingentu, predtým dva razy pôsobil v misii OSN UNFICYP na Cypre a dva razy v Nemecku na veľkých cvičeniach.

Veliaci poddôstojník práporu musel v priebehu vyvedenia i cvičenia riadiť a pracovať s veliacimi poddôstojníkmi z pridaných súčastí práporovej skupiny. Podľa neho to nebol nejaký veľký problém. „Mnohí sa v našej komunite veliacich poddôstojníkov celkom dobre poznáme. Veď aj náš útvar v minulosti dopĺňal iné prápory brigády v rámci ich certifikácií. Ešte pred začiatkom spoločného výcviku sme sa ako veliaci poddôstojníci navzájom stretli, vysvetlili si, ako budeme postupovať. V samotnom priebehu cvičenia sme si ujasňovali jednotlivé úlohy, ako čo najlepšie motivovať vojakov a poddôstojníkov. Som rád, že som sa u nich stretol s plným

pochopením a úsilím zvládnuť všetky úlohy pri certifikácii práporovej skupiny," hovorí nadrotmajster Varga, ktorý pôsobil v ISAF v Afganistane a bol aj v prvej slovenskej rotácii v operácii Predsunutá prítomnosť NATO v Lotyšsku jej veliacim poddůstojníkom.

Neskrýva spokojnosť s prácou veliacich poddůstojníkov rôt. Nadrotmajstra Štefana Kováča z prvej, nadrotmajstra Martina Moravského z tretej roty, nadrotmajstra Szabolcsa Nágela z roty bojového zabezpečenia či nadrotmajstra Danieľa Dobiáša z nitrianskej druhej mechanizovanej roty.

Na úspechu certifikačného cvičenia Slovak Rifles levicekej mechanizovanej práporovej skupiny, ktorej bojová pripravenosť bola preverená podľa metodiky CREVAL, v priestoroch Centra výcviku Lešť však mali svoj podiel mnohí ďalší velitelia, poddůstojníci i vojaci. Mimochodom, išlo zatiaľ v prebiehajúcom roku 2020 o najväčšie cvičenie príslušníkov OS SR. Zúčastnilo sa na ňom 923 profesionálnych vojakov, ktorí mali k dispozícii 282 kusov vojenskej techniky a 1 881 zbraní.

Text a foto: Jozef Žiak

< ANKETA >

Príslušníci 13. mechanizovanej práporovej skupiny absolvovali v auguste a začiatkom septembra v priestoroch Centra výcviku Lešť certifikáciu. Čo pre nich vyvedenie i samotné cvičenie znamenali?

Podplukovník Richard Király

(veliteľ levického mechanizovaného práporu):

„Predovšetkým završenie prakticky dvojročného náročného obdobia, počas ktorého sme sa postupne na tento vrchol výcviku nielen nášho práporu, ale aj celej práporovej skupiny s pridanými jednotkami z celých OS

SR pripravovali. Zladiť všetky súčasti skupiny nebolo jednoduché, ale som rád, že sa nám to podarilo. Osobne ma teší pozitívny prístup cvičiacich k plneniu úloh a ich nasadenie. To je asi ten najdôležitejší poznatok.“

Major Ivan Moravský

(náčelník štábu levického mechanizovaného práporu):

„Je to naozaj tou povestnou čerešničkou na torte. Za tým je ale množstvo úsilia pri výcviku jednotiek, ich postupné zladovanie. Veď v jednom tíme sa ocitli okrem príslušníkov

nášho práporu aj delostrelci z Michaloviec, ženisti zo Sereď, chemici z Rožňavy, protiletadlovci z Nitra, rota z nitrianskeho mechanizovaného práporu a mnohí ďalší. Som rád, že sa nám napokon podarilo zo všetkých urobiť jeden tím. Výsledok certifikačného cvičenia hovorí za všetko.“

Kapitán Peter Sochor

(veliteľ 2. mechanizovanej roty nitrianskeho mechanizovaného práporu):

„Som rád, že som sa so svojou jednotkou mohol zúčastniť na výcviku a cvičení. Svojím spôsobom sme Levičanom len vrátili, keď ich rota bola súčasťou našej práporovej skupiny a certifikácie. Bola to pre nás veľmi dobrá výcviková príležitosť.

Do konca minulého roka sme pôsobili v rámci Predsunutej prítomnosti NATO v Lotyšsku, kde sme získali veľmi dobré praktické skúsenosti, ktoré sme v Lešti zúročili.“

Desiatnik Andrej Starovič

(strelec špecialista jednotky Igla, plrb Nitra):

„Naša čata zabezpečuje vzdušný priestor práporovej skupiny proti vzdušnému nepriateľovi. Nie je to po prvý raz. Často sme v tejto pozícii pri zabezpečovaní útvarov pozemných síl. Sme dobre zladená jednotka, pred odchodom na Lešť sme mali prípravu na posádkovom cvičisku Koliňanský vrch. Spolupráca s pozemnými zložkami a velením práporovej skupiny bola veľmi dobrá.“

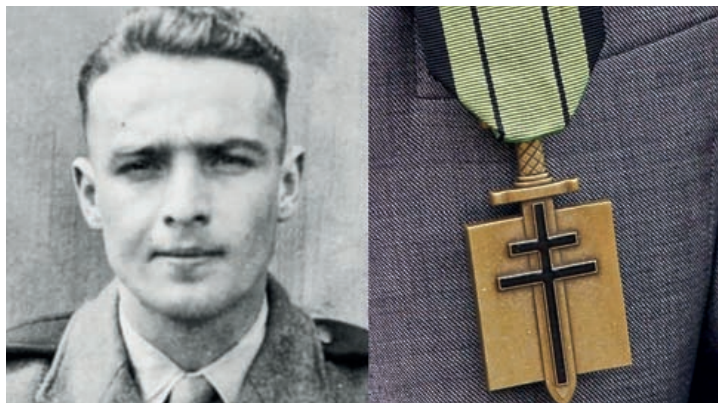

Nadrotmajster Zoltán Varga

(veliaci poddůstojník levického mechanizovaného práporu):

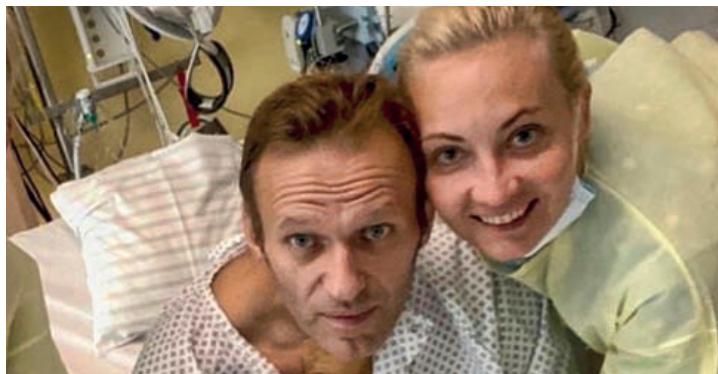
„Cvičenie pre mňa znamená jedno z najdôležitejších zamestnaní v mojej vojenskej profesionálnej kariére. Útvar je vlastne po prvý raz ako práporová skupina certifikovaný. Doteraz

mal prápor certifikáciu len na úrovni rota NRF v roku 2010, teraz sme konečne získali toto ocenenie ako posledný prápor topolčianskej mechanizovanej brigády. Som veľmi rád, lebo príprava nebola jednoduchá. Covid-19 odsunul aj naše pôvodné certifikačné cvičenie, ktoré malo vyvrcholiť na začiatku júna.“

Odišiel jeden z posledných

Vo veku 100 rokov vo Francúzsku 9. septembra zomrel Edgard Tupët-Thomé, jeden z posledných účastníkov protinacistického odboja. Nažive ostali už len traja z približne 1 000 odbojárov, ktorých za statočnosť Radom oslobodenia vyznamenal generál a neskorší francúzsky prezident Charles de Gaulle. Tupët-Thomé počas druhej svetovej vojny, po obsadení Francúzska nemeckou armádou, pomáhal britským jednotkám pri evakuácii vojakov z mesta Dunkerque. Dostal sa aj do nemeckého zajatia, z ktorého sa mu počas prevozu podarilo ujsť. Krátko na to sa pridal k francúzskemu hnutiu odboja a slúžil v ňom ako výsadkár. Absolvoval výcvik v Británii a potom sa zúčastnil na výsadbách v Bretónsku, v pohorí Jura i v Holandsku.

Rusko musí odpovedať

Generálny tajomník Severoatlantickej aliancie Jens Stoltenberg odsúdil „otrasný pokus o atentát“ na ruského opozičného lídra Alexeja Navalného a vyzval Rusko, aby medzinárodným vyšetrovateľom odpovedalo na otázky o jeho otrávení. Štyridsaťročný kritik ruského prezidenta Vladimira Putina bol od 22. augusta v kóme v berlínskej nemocnici, kam ho previezli z ruského Omska, kde ho hospitalizovali po tom, čo mu 20. augusta počas letu z Tomska do Moskvy prišlo zle. Nemeckí odborníci potvrdili, že ho otrávil nervovoparalytickou látkou zo skupiny novičok. „Niet pochyb o tom, že pána Navalného otrávil nervovoparalytickou látkou vojenskej kvality zo skupiny novičok. Použitie takejto zbrane je strašné,“ vyhlásil Stoltenberg po stretnutí vyslancov NATO, počas ktorého ich Nemecko informovalo o prípade. Použitie chemickej zbrane podľa generálneho tajomníka Aliancie poukazuje na nerespektovanie ľudských životov a je neprijateľným porušením medzinárodných noriem a pravidiel. „Spojenci v NATO súhlasia, že Rusko teraz musí zodpovedať vážne otázky,“ vyhlásil a doplnil, že Moskva musí spolupracovať s Organizáciou pre zákaz chemických zbraní OPCW na nestrannom, medzinárodnom vyšetrovaní a poskytnúť jej informácie o svojom programe týkajúcom sa novičok. Novičokom sa v roku 2018 pokúsili otráviť aj bývalého ruského špióna Sergeja Skripala a jeho dcéru žijúcich v Anglicku. Po útoku v Salisbury NATO stiahlo akreditácie siedmim zamestnancom ruskej misie pri NATO a zamietlo žiadosti troch ďalších. V Navalného kauze Aliancia nič podobné neoznámila.

► Maďarsko kúpilo bojové vozidlá

V rámci programu modernizácie dostane maďarská armáda 218 bojových vozidiel Lynx KF41. Modulárne obrnené pásové vozidlá od nemeckého koncernu Rheinmetall vyjdú na vyše dve miliardy eur. Kontrakt podpísali 9. augusta. Prvých 46 vozidiel vyrobia v Nemecku. Po kompletnom zaškolení pracovníkov ďalších 172 kusov skonštruujú v maďarskej pobočke Rheinmetallu.

► Grécko sa obáva konfliktu

Pre obavy z otvoreného vojenského konfliktu s Tureckom sa Grécko rozhodlo pristúpiť k novému programu zbrojenia, posilneniu kapacít v oblasti ľudských zdrojov a rozvoju obranného priemyslu. Grécko a Turecko sa sporia o náleziská nerastného bohatstva vo východnej časti Stredozemného mora. Pri nákupe zbrojnej techniky by malo byť nápomocné predovšetkým Francúzsko. Generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg vyhlásil, že členovia Aliancie sa dohodli na začatí technických rozhovorov s cieľom znížiť riziko vojenských incidentov vo východnom Stredomorí.

► Ministri rokovali v Berlíne

Podpora partnerských krajín EÚ v oblasti obrany a bezpečnosti, otázky rozvoja spolupráce s NATO a OSN, ale aj priority EÚ v oblasti Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky boli témami stretnutia ministrov obrany členských štátov EÚ v Berlíne, na ktorom slovenský rezort obrany zastupoval štátny tajomník Marian Majer. „Slovensko dlhodobo podporuje a oceňuje pôsobenie všetkých misií a operácií v oblasti výcviku a poradenstva, pričom za dôležitú súčasť považuje postupné preberanie zodpovednosti hostiteľských krajín za vlastnú bezpečnosť. Sme pripravení poskytovať takú formu pomoci dovtedy, dokým to bude potrebné,“ uviedol štátny tajomník.

► Nová nárazníková zóna

Severná Kórea vytvorila na hraniciach s Čínou novú nárazníkovú zónu v šírke jedného až dvoch kilometrov. Severokórejské jednotky, ktoré tam hliadkujú, majú povolenie použiť proti narušiteľom strelnú zbraň. Pchjongjang v januári uzavrel hranice s Čínou v úsilí predísť zavlečeniu koronavírusu. Pohotovosť na hraniciach bola zvýšená na najvyššiu možnú úroveň. Dovoz z Číny sa znížil o 85 percent, uzavretie hraníc zvýšilo dopyt po pašovanom tovare, čo viedlo k vytvoreniu novej nárazníkovej zóny v pohraničí. Severná Kórea doteraz nepotvrdila ani jeden prípad nákazy koronavírusom.

► Sťahujú vojakov z Iraku

Americké ministerstvo obrany oznámilo zámer stiahnuť z Iraku viac než 2 000 svojich vojakov. „Po konzultácii a v spolupráci s irackou vládou a našimi koalíčnými partnermi sa Spojené štáty rozhodli znížiť počet našich vojakov v Iraku zo zhruba 5 200 na 3 000,“ povedal v Bagdade veliteľ Centrálného velenia armády Spojených štátov USCENTCOM Kenneth McKenzie. Rozhodnutie vyplýva z presvedčenia, že iracké bezpečnostné sily sú už schopné vykonávať samostatné vojenské operácie.

Texty a foto: SITA, TASR

PRVÝ POLROK

nového vedenia

Ministerstva obrany Slovenskej republiky

- ▶▶▶ Zapojenie OS SR do prvej vlny pandémie:
 - Ubytovaných 2 334 osôb v našich zariadeniach
 - Preprava takmer 34 000 osôb
 - Odber takmer 11 000 vzoriek
 - Zapojených 6 395 vojakov
 - Prepravených takmer 2 000 ton materiálu
 - Najazdených 1,3 mil. km
 - Nalietaných 282 letových hodín
- ▶▶▶ 1 068-krát zapojenie Vojenskej polície do aktivít počas pandémie
- ▶▶▶ Rozpracovanie programového vyhlásenia vlády a príprava novej Obrannej stratégie Slovenskej republiky
- ▶▶▶ Vedenie medzirezortného procesu prípravy Akčného plánu boja proti hybridným hrozbám
- ▶▶▶ Odtajnenie roky utajovaných dokumentov
- ▶▶▶ Zastavenie netransparentných nákupov vojenskej techniky
- ▶▶▶ Aktívne zapojenie domáceho obranného priemyslu do modernizačných projektov
- ▶▶▶ Rekonštrukcia viacerých skladových a výrobných priestorov
- ▶▶▶ 72 verejných obstarávaní v hodnote 44 285 773 eur
- ▶▶▶ Oblečenie pre vojakov za takmer 17 mil. eur
- ▶▶▶ Šetrenie zdrojov prehodením rámcových zmlúv o viac ako 3,5 mil. eur
- ▶▶▶ Úprava splátkového kalendára pri nákupe stíhacích lietadiel F-16
- ▶▶▶ Zmena vedenia spoločnosti Horezza, a. s., rekonštrukcia a otvorenie hotela Granit Nová Polianka pre vojakov a verejnosť
- ▶▶▶ Prvé kroky v projekte „Vízia zeleného ministerstva“ (stojany na bicykle, včelie úle)
- ▶▶▶ Implementovanie 5 projektov sanácie environmentálnej záťaže za takmer 9,4 mil. eur
- ▶▶▶ 100 000 eur na podporu zmysluplných projektov občianskych združení, mimovládnych organizácií a nadácií
- ▶▶▶ Zapojenie sa do sociálneho projektu „Nájdí si svoj domov“
- ▶▶▶ Viac ako 50 navštívených vojenských útvarov
- ▶▶▶ Otvorenie pamätníka venovaného ženistom v Seredi
- ▶▶▶ Publikovanie viac ako 200 tlačových správ

Biologická ochrana letísk

Biologická ochrana letísk je dôležitá najmä z dôvodu ochrany zdravia pilotov a ich pasažierov, no tiež z hľadiska bezporuchovej prevádzky leteckej techniky.

Za prvú kolíziu medzi lietadlom a vtákom sa považuje situácia zo 7. septembra 1908, keď sa čajka zamotala do ovládacích prvkov lietadla a spôsobila jeho pád do približne 1,5 metra hlbokéj morskej vody. O necelé štyri roky neskôr, 3. apríla 1912, v Long Beach v Kalifornii Calbraith Perry Rodgers, prvý muž, ktorý lietadlom preletel ponad Spojené štáty, sa stal prvou obeťou takejto kolízie. Najmä krehká konštrukcia lietadiel spôsobovala, že boli v tom čase veľmi náchylné na poškodenie. Našťastie, ich nízka letová rýchlosť poskytovala pilotom dostatočný čas na potrebné únikové manévry.

História stretov

Určitou iróniou je, že letecký priemysel sa začal zaoberať rizikom kolízií s vtákmi až po dvoch vážnych nehodách lietadiel s turbomotorovými motormi. Prvá nehoda sa stala 4. októbra 1960 na medzinárodnom letisku v Logane v Bostone, keď lietadlo Lockheed Electra L188 zasiahlo krdeľ skorcov. Tie boli nasaté do troch zo štyroch motorov lietadla, čo spôsobilo stratu ťahu a vzápätí haváriu. Zo 72 cestujúcich a posádky na palube zahynulo 62. O dva roky neskôr, 23. novembra 1962, nad štátom Maryland po zrážke s labuťou havarovalo ďalšie lietadlo. Labuť poškodila horizontálne stabilizátory, čo spôsobilo smrť všetkých pasažierov, ktorí sa nachádzali na palube.

V 60. a 70. rokoch 20. storočia prichádzali do prevádzky nové prúdové lietadlá. Dosahovali vyššiu rýchlosť, rástli prepravné kapacity a hustota osobnej i nákladnej leteckej dopravy. Aj preto začali vtáky predstavovať čoraz vážnejšiu hrozbu pre bezpečnosť letectva. No neboli to len vtáky, pretože počas vzletu

alebo pristávania lietadiel predstavovali riziko aj živočíchy, ktoré sa pohybovali po letiskách, teda zajace, lišky, diviacia alebo srnčia zver či rôzne menšie šelmy a pod. Po takýchto kolíziách napríklad rástli nároky na opravu a údržbu lietadiel, dochádzalo k zvyšovaniu nákladov, prerušovaniu prevádzky, vznikali časové

straty a neplánovaný presun cestujúcich alebo nákladov. V časoch, keď letectvo zaznamenávalo najväčší rozmach, vznikali zároveň prvé ekologické organizácie zamerané na ochranu vtáctva. Letecké spoločnosti s nimi postupne spolupracovali, čo po čase viedlo k poznaniu, že najbezpečnejšou a najlacnejšou alternatívou je nielen riešiť následky, ale vďaka vhodne zvoleným opatreniam kolíziám predchádzať.

Nebezpečné popoludie

V súčasnosti sa kolízie s vtákmi a ostatnou zverou vyhodnocujú na medzinárodnej úrovni, pričom sa realizuje nielen evidencia a vyhodnocovanie, ale priamo

sa riešia a zavádzajú rôzne praktické opatrenia. Problematiku medzinárodne zastrešuje informačný systém ICAO Bird Strike Information System (IBIS), ktorý v rámci štátov analyzuje správy o jednotlivých kolíziách. Ďalšou významnou medzinárodnou organizáciou je World Birdstrike Association (WBA) a jej vojenská odnož, ktorá pod skratkou WBA-MIL rieši problematiku vojenských letísk. Štatistika kolízií sa vyhodnocuje vo väzbe na migráciu, denný čas, ročné obdobie, okolité prostredie letiska a pod. Výskumom a medzinárodnou výmenou dát dnes už vieme s vysokou pravdepodobnosťou odhaľovať trendy potrebné na správne a dobre riadenú letovú prevádzku. Zaujímavý je napríklad údaj, z ktorého vyplýva, že približne 90 percent kolízií nastáva priamo na letiskách alebo v ich bezprostrednej blízkosti.

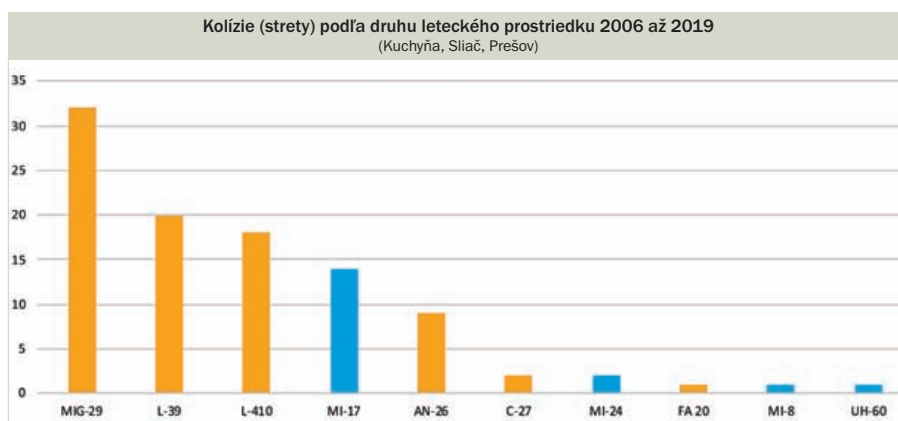
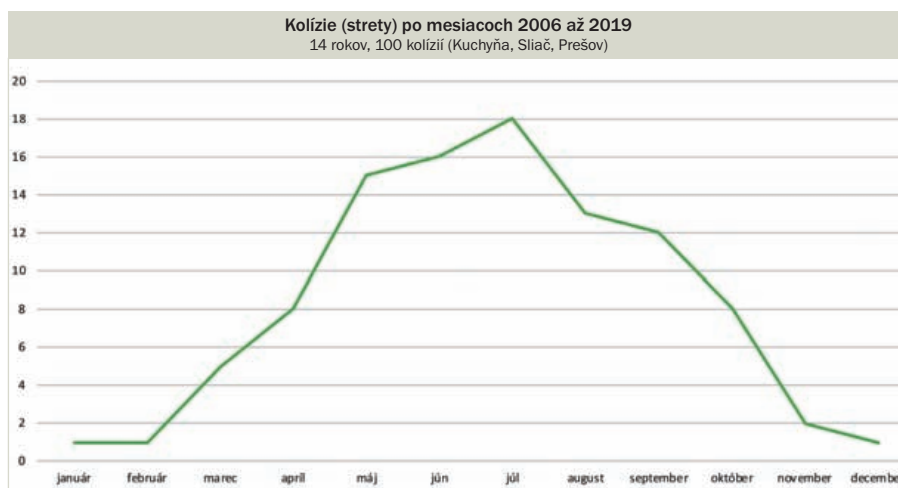
Na letiskách Ozbrojených síl Slovenskej republiky ochranu a prevenciu pred vtákmi a voľne žijúcimi živočíchmi zabezpečujú stanice biologickej ochrany v pôsobnosti Vzdušných síl OS SR (Prešov, Sliač a Kuchyňa). Každá má veterinárneho lekára s tímom vojenských a civilných zamestnancov. Títo priamo aktívne alebo operačne zabezpečujú biologickú ochranu letísk. Dovedna ide o približne 30-členný tím ľudí, z ktorého civilní zamestnanci tvoria asi tretinu. Na každej stanici vojenský personál pozostáva z mladšieho a staršieho sokoliara a náčelníka. Spolu na všetkých našich vojenských letiskách v súčasnosti zabezpečuje ochranu lietadiel pred priamym stretom s vtákmi a ostatnou zverou päť vtákov dravcov a dva služobné psy. Je to asi len 30 až 40 percent z tabuľkového stavu. Všetky naše letiská majú pritom osobitné podmienky,

a aj preto si vyžadujú veľmi individuálny prístup. Ide o veľmi špecifické pracovné zaradenie, keďže mimo pravidelného riešenia vzniknutých situácií pracovníci v nemalej miere venujú pozornosť aj starostlivosti o dravce, kynológii a veterinárnemu zabezpečeniu. Zároveň sú úzko špecializovaní, ich práca si vyžaduje rozvahu a praktické skúsenosti, vzťah k prírode, napríklad musia mať poľovnícke a sokoliarske skúšky.

Z viac ako sto stretov lietadiel s vtákmi na letisku Sliač v rokoch 1992 až 2016, ktoré spracoval a vyhodnotil mjr. Juraj Slíz, vyplýva, že až 70 % kolízií sa stalo počas leta v mesiacoch máj až august, pričom najčastejšie sa odohrali napodlne medzi 11. a 12. hodinou. Najviac kolízií vzniklo cez „vlastnú letovú úlohu“ (27 %), nasledovalo „pristátie“ (17 %), približne rovnakým pomerom ďalej nasledovali „stúpanie po vzlete“ (15 %), „po pristátí“ (15 %) a počas „vlastného pristávacieho manévru“ (14 %). Zo štatistiky tiež vyplýva, že 54 % stretov nastalo v prízemnej výške (do 300 metrov), 21 % v malej výške (300 až 1 000 metrov), 19 % v nulovej výške (na zemi) a 6 % v strednej výške (nad 1 500 metrov). Na doplnenie, to, že najviac stretov nastáva v prízemnej výške a na letiskách, rovnako platí aj v rámci medzinárodných štatistík.

Škorec, bocian, líška

V zmysle minuloročných pozorovaní našich staníc biologickej ochrany bola najväčšia početnosť vtákov v období od polovice marca do polovice októbra. Otvplyvňovalo to najmä vegetačné obdobie a migračné ťahy za potravou alebo v rámci zimovísk. Vtáky ako straka čiernozobá, vrabec domový, sokol myšiari, holub domáci, krvavec čierny a myšiak lesný majú na všetkých letiskách, s ohľadom na menšie odchýlky, pomerne vyrovnanú početnosť s celoročným výskytom. Z pohľadu najväčšej početnosti výskytu bolo napríklad 7. októbra 2019 na letisku Sliač jednorazovo zdokumentovaných približne dvetisíc jedincov škorca lesklého. No rovnako významné zastúpenie tu majú aj ďalšie sezónne sa vyskytujúce druhy vtákov ako beloritka domová, lastovička domová, dážďovník tmavý, trasochvost biely a bocian biely. Z dru-

hov viazaných na vodné prostredie boli najviac zdokumentované volavka poplavá, kačica divá, kormorán veľký, čajka smejiavá a labuť hrbozobá. V marci a apríli boli napríklad na prešovskom letisku pozorované žeriavy poplavé, u nás veľmi vzácne. Z ďalších vzácných druhov bol v Kuchyni napríklad pozorovaný orliak morský. Z cicavcov boli najviac zastúpené druhy ako srnec lesný, líška hrdzavá, zajac poľný a mačka domáca.

V súčasnosti aj v súvislosti s ochorením Covid-19 sa na letiskách stále viac otvára problematika prísnej hygienickej a zdravotnej bezpečnosti. Dnes o to viac platí, že letiská predstavujú vstupnú bránu pre rôzne patogény, ktoré sa z pomerne veľkej vzdialenosti nekontrolovane šíria na územie bezpečných štátov. Následkom takto vzniknutej situácie sa potom môže aj bezpečná krajina alebo jej menšia či väčšia oblasť veľmi rých-

lo zmeniť na potenciálne riziko alebo ohnisko nákazy. Zavádzajú sa preto prísnejšie bezpečnostné opatrenia, ktoré sa prioritne zameriavajú na prevenciu. Táto problematika a jej konkrétne riešenia či prijaté bezpečnostné opatrenia sa dnes určite o to viac dotýkajú aj našich vojenských letísk a staníc ich biologickej ochrany. Navyše sa do prevádzky Ozbrojených síl SR dostávajú stále novšie a modernejšie typy lietadiel a vrtuľníkov. Preto sa v zmysle medzinárodných štandardov, ktoré sa čoraz viac sprísňujú, venujeme praktickým opatreniam, monitoringu a novým preventívnym výskumným metódam, čo zásadne ovplyvňuje celkové smerovanie biologickej ochrany vojenských letísk.

Text a foto: Ing. Pavol Lenko
odbor veterinárnej podpory
Úrad hlavného lekára Ružomberok

Na práci s ľuďmi je stále čo zlepšovať

Martin Jakál začínal v roku 2006 v rezorte ako právny poradca veliteľa 13. mechanizovaného práporu. Od roku 2008 pôsobí na Ministerstve obrany SR, kde pracoval v kancelárii štátneho tajomníka MO SR, v sekcii obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy a v jej nástupníckych organizačných zložkách. Bol tiež vedúcim oddelenia obrannej legislatívy sekcie legislatívy a práva, z toho vyše sedem rokov pôsobil ako profesionálny vojak.

S príchodom nového politického vedenia dostal dôveru viesť v našom rezorte mimoriadne dôležitú sekciu ľudských zdrojov.

Čo chce rezort obrany v oblasti zabezpečenia a podpory ľudských zdrojov urobiť preto, aby vojenski profesionáli mali skutočne čo najprofesionálnejšie podmienky na svoju službu?

Verím, že už od prvých dní po nástupe nového vedenia mohli profesionálni vojaci pocítiť náš nový prístup k transparentnosti, profesionalite, budovaniu interpersonálnych vzťahov a ku komunikácii s nimi. Iba pripravené, motivované a sociálne zabezpečené ľudské zdroje, ktoré sú riadené v transparentnom a spravodlivom personálnom systéme, majú predpoklad efektívne využívať zverené vecné a finančné zdroje ako prostriedky na splnenie stanovených cieľov. Bez profesionálnych vojakov by nebolo možné zabezpečovať plnenie špecifických úloh súvisiacich so zaručovaním obrany a bezpečnosti štátu a jeho obyvateľov. Našou ambíciou je pozorne počúvať názory profesionálnych vojakov a v čo najväčšej miere ich zapájať do procesov, ktoré sa ich týkajú. Pretože len ak spojíme všetky sily, sa nám podarí vytvoriť čo najprofesionálnejšie podmienky na výkon štátnej služby profesionálnych vojakov. Dnes môžem konštatovať, že najťažšia časť cesty k profesionálnym ozbrojeným silám je z pohľadu ľudských zdrojov už vykonaná a všetci dôstojníci, poddôstojníci aj mužstvo poznajú svoje roly a pozície v zložitom armádnom systéme. Na druhej strane si musíme úprimne priznať, že v oblasti personálneho manažmentu máme stále čo zlepšovať a z minulosti nám zostalo veľa dlhodobých prehliadaných alebo vôbec neriešených tém.

Konkrétne?

Spolu s mojimi kolegami v sekcii ľudských zdrojov si plne uvedomujeme zodpovednosť, ktorú vo vzťahu k profesionálnym vojakom máme, a akej výzve čelíme v úsilí vytvoriť pre nich

zodpovedajúce pracovné podmienky, aby sa mohli sústrediť len na plnenie svojich služobných povinností. Kvalita života profesionálnych vojakov a ich rodín, dobrý pracovný kolektív, pracovné podmienky, systém odmeňovania, zabezpečenie sociálnych istôt, právne prostredie nastavujúce mantinely priebehu štátnej služby, to všetko tvorí súbor prvkov podmieňujúcich vytvorenie optimálneho prostredia na výkon vojenského povolania. Musí ísť aj o pro-

„Našou ambíciou je pozorne počúvať názory profesionálnych vojakov a v čo najväčšej miere ich zapájať do procesov, ktoré sa ich týkajú.“

stredie, ktoré pritiahne mladých ľudí do ozbrojených síl, stabilizuje súčasný vojenský personál a zvýši dôveryhodnosť verejnosti k ozbrojeným silám. S týmto cieľom sa chceme zamerať na oblasť kariérneho postupu, zaviesť do praxe súbor nefinančných benefitov, vytvoriť systém programov sociálnej starostlivosti o profesionálneho vojaka a jeho rodinu. Za mimoriadne dôležité témy považujem aj pomoc vojakom, ktorí sa v dôsledku služobného úrazu stali nespôsobilými na výkon svojho povolania, a poradenstvo pri hľadaní zamestnania po skončení aktívnej služby.

V programovom vyhlásení vlády sa uvádza, že v záujme lepšej ochrany profesionálnych vojakov vytvorí rezort obrany inštitút vojenského ombudsmana.

Dodržiavanie ľudských práv v demokratickej spoločnosti je z dlhodobého hľadiska základným predpokladom rozvoja každej sociálnej organizácie vrátane ozbrojených síl. Ich príslušníci majú v súlade s Ústavou SR niektoré ľudské práva obmedzené z dôvodu posilnenia stability ozbrojených síl. Profesionálni vojaci sa preto stávajú zraniteľnou skupinou a je potrebné nájsť mechanizmus inštitucionálnej ochrany ich ľudských práv a oprávnených záujmov. Inštitút vojenského ombudsmana môže tieto potreby plnohodnotne naplňovať. Oprávnenosť nášho konania dokazujú aj výsledky prieskumu zameraného na dodržiavanie ľudských práv a chránených záujmov v prostredí ozbrojených síl a mieru spokojnosti so súčasným stavom ich riešenia. Predpokladaný termín na zavedenie vojenského ombudsmana do praxe sme stanovili na druhú polovicu roka 2022.

Ako hodnotíte starostlivosť o vojnových veteránov z druhej svetovej vojny aj novodobých? Plánujete zmeny?

Starostlivosť o všetkých vojnových veteránov je komplex opatrení, ktoré sa, samozrejme, budeme naďalej usilovať posúvať na vyššiu úroveň. Ide o ľudí, ktorí si bezpochyby zaslúžia našu pozornosť a rezort obrany na ich činy a prínos pre súčasné i budúce generácie nesmie nikdy zabudnúť. Sekcia ľudských zdrojov postupne naplňuje všetky úlohy, ktoré jej vyplynuli zo schválenej koncepcie starostlivosti o vojnových veteránov. Vo vzťahu k vojnovým veteránom – účastníkom národného boja za oslobodenie došlo k zvýšeniu príspevku k dôchodku z titulu ich odbojovej činnosti až na 70 eur, pričom polovica z tejto sumy patrí vdovám a vdovcom po týchto osobách. Vytvorili sa legislatívne podmienky na poskytovanie ubytovania pre vojnových veteránov, pred dvomi rokmi bol vybudovaný pomník príslušníkom

OS SR, ktorí zahynuli v zahraničných vojenských operáciách a mierových pozorovateľských misiách, v Háji Nicovô pri Liptovskom Mikuláši. Po dohode so všetkými vyššími územnými celkami a ďalšími inštitúciami a firmami môžu vojnoví veteráni využívať zľavnené, prípadne úplne voľné vstupy do múzeí a kultúrnych inštitúcií v ich pôsobnosti, zvýhodnené sadzby pri ubytovaní vo vojenských ubytovniach BARMO, rekreačnú starostlivosť a bezodplatnú kúpeľnú starostlivosť v zariadeniach spoločnosti Horezza, a. s. Zároveň by som chcel oceniť spoluprácu s občianskymi združeniami, ktoré sa zaoberajú problematikou vojnových veteránov. Verím, že keď spoločne potiahneme všetci „za jeden povraz“, vytvoríme pre tzv. novodobých veteránov lepšie podmienky odrážajúce našu vďaku za ich službu vlasti.

Bude pokračovať projekt penziónu pre vojenských veteránov na Zemplínskej šírave?

Nie. Z viacerých dôvodov. Vysoké finančné náklady spojené s rekonštrukciou tohto objektu sú len jedným z nich. Je to napríklad aj nevhodné umiestnenie vo vzťahu k spoločenskému životu a sociálnym väzbám vojnových veteránov. Našou ambíciou je poskytnúť ubytovanie na princípe regionálnej dostupnosti, teda ideálne v mestách s vojenskou tradíciou. Ak sa všetko podarí, už v roku 2021 by sme chceli spustiť pilotný projekt.

Aké sú hlavné výzvy pre Akadémiu ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika?

Hlavným poslaním Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika jednoznačne zostáva príprava dôstojníkov ozbrojených síl, a to či už máme na mysli vysokoškolskú prípravu kadetov na funkcie veliteľov čiat a odborníkov vybraných vojenských odborností na výkon ich prvej dôstojníckej funkcie, alebo celoživotné kariérne a odborné vzdelávanie dôstojníkov v priebehu štátnej služby. Ak nechceme vo vojenskej oblasti výrazne zaostávať, potrebujeme vzdelaný veliteľský zbor a rozvíjajúcu sa vojenskú vedu. Preto si uvedomujeme, že v našich podmienkach je AOS jedným z mála nástrojov, ktorý nám to umožňuje. Cieľom je, aby akadémia vychovávala vojenských odborníkov čo najlepšie pripravených na výkon svojho povolania v praxi. V spolupráci s ozbrojenými silami, ktorých účasť na vzdelávacom procese je nezastupiteľná, sa budeme usilovať o stanovenie jasného profilu absolventa celej škály akadémie poskytovaného vzdelania tak, aby zohľadňoval potreby ozbrojených síl a nepodliehal častým zmenám. Pretože vzhľadom na päťročný vzdelá-

vací cyklus sa efekt implementovaných opatrení prejaví vždy až s odstupom času. Mojou osobnou ambíciou bude, aby akadémia už v najbližšom čase vytvorila miesta interných doktorandov, ktorí sú v akademickej sfére základným pilierom rozvoja vedeckej činnosti.

Čo je cieľom v oblasti budovania záloh?

Musíme definovať, na čo chceme zálohy využívať, a potom k tomu adekvátne nastaviť opatrenia vrátane príslušných legislatívnych zmien. Naším cieľom je dosiahnuť kvantitatívny a kvalitatívny posun v rámci náboru do aktívnych záloh, a to napríklad ich otvorením aj pre registrovaných občanov. V spolupráci s ozbrojenými silami chceme zvyšovať kvalitu ich vycvičenosti a pripravenosti na výkon mimoriadnej služby v prípade povolania po vyhlásení niektorého z krízových stavov a na plnenie úloh ozbrojených síl pri riešení mimoriadnych udalostí. Veľkou výzvou bude budovať zálohy atraktívnejšie pre mladých ľudí bez predchádzajúcich vojenských skúseností. Realizácii týchto cieľov bude predchádzať spracovanie koncepcie prípravy občanov podliehajúcich brannej

povinnosti na obranu štátu, v rámci ktorej zodpovieme aj otázku ďalšej existencie dobrovoľnej vojenskej prípravy.

Vaša sekcia realizuje aj rôzne sociologické výskumy. Ako sa využívajú ich výsledky? Budú sa zverejňovať?

Predpokladom na správne nastavenie personálnej a sociálnej politiky a na rozvoj ľudských zdrojov sú odborné podložené informácie, ktoré získavame aj prostredníctvom empirických sociologických výskumov. Zisťujeme v nich, ako profesionálni vojaci vnímajú a hodnotia stav a kvalitu podmienok výkonu vojenskej služby, ich názory na sociálne a legislatívne opatrenia ministerstva obrany či na rôzne aktuálne témy. Tiež nás zaujíma, aký je názor verejnosti na stav a úlohy ozbrojených síl, ale aj na mnohé iné otázky súvisiace so zabezpečením obrany Slovenska. V súlade s predsavzatím nového vedenia ministerstva obrany zvýšiť otvorenosť komunikácie voči verejnosti sa budeme usilovať informovať o výsledkoch a záveroch realizovaných výskumov čo najviac.

Zhovárал sa: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

TÉMA

Hotely, rehabilitačné a rekreačné zariadenia ministerstva obrany

Pre telo i dušu

Vojenská kúpeľná a rekreačná starostlivosť o príslušníkov armády má na území Slovenska a Česka bohatú históriu, spojenú s bývalým Rakúsko-Uhorskom. Už v rokoch 1804 - 1807 bol vo Františkových Láznach postavený rakúsko-uhorský vojenský liečebný ústav, ktorý slúži dodnes. V Piešťanoch zasa v roku 1863 založil jeden z najuznávanejších balneológov a balneoterapeutov tých čias F. E. Scherer Vojenský kúpeľný ústav Piešťany (dnešný hotel Granit Piešťany). Už krátko po vzniku česko-slovenského štátu v roku 1918 boli súčasťou zdravotníckej služby čs. armády vojenské nemocnice, liečebné a kúpeľné ústavy. Napríklad dva špecializované liečebné ústavy pre pľúcne choroby Šternberk a Matliare a jeden liečebný ústav pre nervové a duševné choroby v Trnave. Vojenské kúpeľné ústavy boli postupne vybudované vo Františkových Láznach, Jáchymove, Karlových Varoch, Piešťanoch, Tepliciach-Šanove, Trenčianskych Tepliciach, Číži a v Luhačoviciach. Časť z nich však mala len sezónny charakter. Na vojenskú rekreáciu boli v období medzi dvoma svetovými vojnami postupne vybudované jednoduché zrubové tábory, ktoré sa však

časť roka využívali aj na výcvik horských jednotiek čs. armády. Išlo o lokality pri Novom Smokovci (dnešné Tatranské Zruby), Smrekovicu a Velké Karlovice. Príslušníci armády za svoj pobyt platili podľa hodnosti. Napríklad divízny a armádny generál platil za jeden deň 10 Kč, plukovník 6 Kč, do hodnosti štábného kapitána vrátane to boli 2 Kč. Stravu a nápoje si každý platil sám (ceny sa pohybovali od 10 do 15 Kč a za deti bola polovičná suma). Priemerný plat bol v tom čase okolo 800 Kč.

Po druhej svetovej vojne sa postupne obnovovali vojenské kúpeľné a liečebné ústavy a rekreačné zariadenia. V roku 1959 vznikla na základe návrhu vtedajšieho náčelníka hlavného tyla MNO ČSR generála Martina Dzúra Volareza (Vojenská lázeňská a rekreační zařízení). Centralizovali sa všetky vojenské kúpeľné ústavy, rekreačné zariadenia a pionierske tábory. Tak to bolo až do rozdelenia federálnej armády ČSFR. V rámci Českej republiky pokračuje vo svojej činnosti príspevková organizácia MO ČR Volareza (VLRZ) a na Slovensku v súčasnosti akciová spoločnosť Horezza.

Hotel Granit Piešťany

Naším cieľom sú spokojní klienti

Generálnym riaditeľom akciovej spoločnosti rezortu obrany Horezza, ktorá spravuje rekreačné zariadenia, je Július Kolocsányi len krátko. Organizáciu, ktorá disponuje 620 lôžkami v štyroch lokalitách, sa usiluje posunúť kvalitatívne dopredu. V rozhovore konštatuje, že jeho cieľom sú spokojní klienti najmä z rezortu obrany. Aby sa do jednotlivých zariadení Horezza vždy radi vracali.

Čo považujete za silnú stránku vašich zariadení a konkurenčnú výhodu v porovnaní s inými zariadeniami, prečo by mal klient z prostredia rezortu obrany navštíviť práve vaše zariadenia?

Našou silnou stránkou v oblasti hotelierstva je jednoznačne poloha našich zariadení. Tak tatranské hotely, ako aj piešťanský Granit disponujú veľmi lukratívnou a z hľadiska cestovného ruchu príťažlivou polohou vo svojich regiónoch. Nevynímal by som ani horský hotel Smrekovica, ktorý sídli v Národnom parku Veľká Fatra a leží na trase známej a významnej turistickej trasy Malinô Brdo – Krížna. Tým, že máme dlhodobé skúsenosti v poskytovaní hotelových služieb a kúpeľnej starostlivosti príslušníkom ozbrojených síl a za-

Ako je to u susedov Horezza po česky je Volareza

Po rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky na dva samostatné štáty došlo aj k rozdeleniu vojenských kúpeľných a rekreačných zariadení. V Českej republike sa zachovali štyri vojenské kúpeľné liečebne (Karlove Vary, Teplice, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně), jeden vojenský rehabilitačný ústav v Slapoch a osem vojenských zotavovní (Měříň, Bedřichov, Malý Šišák, Bítov, Lipno, Ovčárna, Špičák na Šumave a Vranov).

Vedúca oddelenia marketingu a propagácie Hana Vandělíková vysvetľuje, že Vojenská lázeňská a rekreační zařízení (VLRZ) sú dnes skôr vnímané pod obchodnou značkou Volareza. Ich súčasťou bola v roku 1993 aj vojenská detská ozdravovňa vo Vidnave.

Kúpeľný hotel Sadový Pramen v Karlových Varech

mestnancom rezortu, skutočne poznáme nášho hosťa a vieme čítať jeho požiadavky a plniť očakávania. Naším cieľom je vytvoriť kvalitnú hotelovú sieť so zaujímavými službami a príjemným prostredím, kde sa naši hostia budú cítiť ako doma. Chceme to dosiahnuť tým, že nepretržite inovujeme a vytvárame zaujímavé ponuky v našich zariadeniach. Napríklad v Piešťanoch nájde hosť minerálnu vodu a na Smrekovici zasa lyžiar vlastný lyžiarsky vleč.

Hotel Granit Nová Polianka

Liečebná osada Nová Polianka sa nachádza pri Ceste slobody na úpätí Gerlachovského štítu, medzi Vyšnými Hágmami a Tatranskou Poliankou.

Je jednou z mestských častí mesta Vysoké Tatry. Rozprestiera sa pod najvyšším končiarom Vysokých Tatier Gerlachovským štítom v nadmorskej výške 1 060 metrov.

Vyrastať začala po druhej svetovej vojne podľa projektov architekta Milana Harminca. Od roku 1956 slúžila ako moderná vojenská liečebňa. Špecializovala sa na liečbu tuberkulózy a respiračných chorôb a získala si veľmi dobré meno v rámci bývalej čs. armády a neskôr i Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

V ďalšom období sa okrem iného špecializovala aj na karanténny pobyt a potrebné vyšetrenia príslušníkov OS SR, ktorí sa vracali do vlasti po skončení zahraničných misií a operácií. V nedávnej minulosti (v roku 2016) bola, žiaľ, uzatvorená a postupne chátrala...

Koncom roka 2019 sa napokon dočkala reštartu a začala sa jej obnova a transformácia na hotel Granit Nová Polianka, jeden zo siete hotelov akciovej spoločnosti Horezza, ktorej stopercentným vlastníkom je ministerstvo obrany. Od septembra 2020 znova naplno otvorila svoje brány príslušníkom rezortu i ďalším hosťom.

Kúpele, rekreácia i detské tábory

„Organizácia stále pôsobí ako štátna príspevková organizácia s riaditeľstvom v Prahe. Samozrejme, prešla určitou redukciou. Postupne prestala prevádzkovať detskú ozdravovňu a vojenské zotavovne Špičák na Šumave a Lipno. Redukcia sa dotkla aj kúpeľných zariadení. V roku 2009 sa skončila prevádzka liečebne v Mariánskych Láznach,“ konštatuje Hana Vandělíková. V súčasnosti sú podľa nej hotelové a kúpeľné zariadenia Volarezy v dobrej kondícii a poskytujú porovnateľné služby s civilnými zariadeniami. Ich využitie pre rezort ministerstva obrany predstavuje takmer 70 percent kapacity. Zvyšok využíva ju poisťovňa zdravotných poisťovní

Hotel VZ Měřín pri Slapskej priehrade

a slúži na rekreačné pobyty aj pre civilnú verejnosť. Táto oblasť spadá do takzvanej inej činnosti príspevkovej organizácie.

„Medzi Volarezou a MO SR každoročne prebieha projekt tzv. výmenných zahraničných rekreácií. Približne 130 osôb z oboch krajín strávi dovolenku buď vo Volareze, či v jej slovenskej obdobe Horezze. Sme presvedčení, že táto úspešná spolupráca zostane vojakom a občianskym zamestnancom oboch rezortov prístupná aj v budúcich rokoch. A kontinuita spolupráce medzi oboma krajinami v tejto oblasti úspešne osloví aj ďalšie, mladšie generácie,“ konštatuje vedúca oddelenia marketingu a propagácie Volarezy.

Naším cieľom je vytvoriť kvalitnú hotelovú sieť so zaujímavými službami a príjemným prostredím, kde sa naši hostia budú cítiť ako doma. Chceme to dosiahnuť tým, že nepretržite inovujeme a vytvárame zaujímavé ponuky v našich zariadeniach.

Konkurencia na trhu cestovných zariadení je na Slovensku veľká, môžete spomenúť niektoré zaujímavé akcie, ktoré ste pre klientov pripravili napríklad v jesennom či zimnom období?

Našou novinkou v sieti Granit je predovšetkým rodiaca sa vlajková loď – nový hotel Granit Nová Polianka, ktorý bude zameraný na poskytovanie hotelových služieb na vysokej úrovni a komplexnej kúpeľnej starostlivosti spojenej s prostredím Vysokých Tatier. Medzi zaujímavé akcie patrí uzatvorenie letnej sezóny. Na jeseň popri bežnej starostlivosti, akou je preventívna rehabilitácia príslušníkov ozbrojených síl a kúpeľná starostlivosť, chystáme príťažlivé jesenné balíky aj pre rodiny s deťmi a seniorov. Radi by sme zaviedli trochu inovácie a kreativity a ponúkli tematicky ladené pobyty. V našich zariadeniach nájdete halloweenske pobyty, katarínske zábavy, Mikuláša, Vianoce, silvestrovské zábavy, fašiangové tanečné zábavy, nočné lyžovanie v období jarných prázdnin, horskú MTB cykločasovku v spolupráci s občianskym združením Malinô SkiAlp Team a mnohé ďalšie zaujímavé aktivity. V zime okrem lyžovania a zimných športov môžu návštevníci využiť aj wellness služby a regenerovať sa tak po športových aktivitách.

Hotel Granit Smrekovica

Zo všetkých zariadení Horezza je hotel Granit Smrekovica najvyššie položeným. Nachádza sa v horskom prostredí priamo na hrebeni Veľkej Fatry v nadmorskej výške 1 428 metrov nad morom. Pri ideálnom počasí priamo z hotelovej izby či modernej reštaurácie dovidíte až na neďaleké pohoria; Malú Fatru, Chočské vrchy a Nízke Tatry. Čisté ovzdušie a prostredie horskej prírody dotvára celkovú jedinečnú atmosféru tohto miesta. Okolie hotela poskytuje ideálne podmienky na letnú a zimnú turistiku, dovolenku s deťmi alebo domácim miláčikom (hotel je „pet friendly“). Okrem štýlovej čítárne a detskej herne nájdete v hoteli aj unikátne najvyššie položené kino na Slovensku. No tiež najvyššie položenú kaplnku Ordinariátu OS a OZ SR.

Počas letnej sezóny sú v areáli horského rezortu k dispozícii multifunkčné ihrisko (tenis, volejbal, nohejbal, hádzaná), basketbalové a futbalové ihrisko, vonkajšie detské ihrisko, vonkajšia posilňovňa, lezecká stena a množstvo turistických trás vo Veľkej Fatre. V zimnej sezóne je k dispozícii lyžiarsky vlek, profesionálne klzisko s umelým osvetlením a zimné turistické trasy.

História Smrekovice sa začala písať v rokoch 1920 - 1921. Vtedy sa vybudovala výchovná základňa horského pešieho pluku, ktorý bol dislokovaný v Ružomberku. Priestor slúžil aj na výcvik horských jednotiek z posádky Dolný Kubín. Na pobyt vojakov sa vybudovali zrubové domy a tzv. rotmajsterský pavilón, ktorý dnes po rekonštrukcii slúži ako ubytovací objekt B. Koncom vojny bol jeden z objektov vypálený. Po skončení druhej svetovej vojny sa začali objekty obnovovať. V roku 1957 začala svoju činnosť Vojenská zotavovňa Smrekovica, predchodca hotela Granit.

Hotel Granit Tatranské Zruby

V rámci Vysokých Tatier v nadmorskej výške vyše tisíc metrov nad morom má neďaleko Smokovca ideálnu východiskovú polohu pre turistov, lyžiarov, skialpinistov i rekreantov. Je obľúbeným rodinným hotelom s množstvom atraktívnych priestorov pre deti. Zároveň ponúka kompletné vybavenie a služby na všetky druhy podujatí, ako sú svadby, oslavy, plesy, konferencie, školenia a kongresy. V hoteli je priateľské prostredie k zvieratám.

Osada bola založená v roku 1923 ako zrubový výchovný tábor česko-slovenskej armády pod názvom Vojenské Zruby. Po vojne sa Vojenské Zruby stali vojenskou zotavovňou a dostali názov Tatranské Zruby. V roku 1967 postavili novú vojenskú zotavovňu hotelového typu. V areáli vojenskej zotavovne sa nachádza aj detský tábor, ktorý využíva ministerstvo obrany na rekreácie detí vojenských príslušníkov.

Vlastné aquaparky a bazény

Volareza v súčasnosti zamestnáva asi tisíc zamestnancov a okrem ubytovacej a liečebnej ponuky zabezpečuje aj čiastočné závodné stravovanie pre ministerstvo obrany a vybrané útvary a zariadenia AČR. Vo svojich ubytovacích a kúpeľných zariadeniach disponuje takmer dvomi tisícami lôžok.

Hotelové zariadenia Volarezy majú útulné wellness centrá, v ktorých nechýbajú sauny, vírivky, masáže, soláriá a ďalšie služby, ktoré hostia ocenia počas pobytov. V hoteloch Bedřichov v Špindlerovom Mlyne a Měříň pri Slapskej priehrade na hostí čakajú aj hotelové aquaparky

s 25-metrovými bazénmi, ktoré dopĺňajú tobogany, vodné atrakcie typu divokej rieky, umelého vlnobitia, pobytové bazény a rôzne vodné atrakcie pre deti. V týchto aquaparkoch sú wellness centrá rozšírené aj o relaxačné wellness zóny

s rôznymi typmi saun. Nechýbajú v nich ani rozľahlé vonkajšie a kryté športoviská vrátane bowlingových herní.

Najvyššie položenou zotavovňou v ponuke Volarezy je Ovčárna pod Pradědem, ktorá sa nachádza v Jeseníkoch v nadmorskej výške 1 300 metrov na križovatke bežeckých a turistických tratí. Je vyhľadávaná vyznávačmi turistiky i zimných športov.

Hotel VZ Ovčárna pod Pradědem v Jeseníkoch

Aby Horezza obstála v náročnej konkurencii, zrejme sa nevyhne ani niektorým investičným a modernizačným akciám. Mohli by ste ich spomenúť?

Investičná a modernizačná činnosť je komplexná záležitosť, ktorá prebieha stále. Niektoré aktivity sú pre hosťa viditeľné, ako úprava izieb alebo spoločných priestorov, iné zasa nie, ako napríklad modernizácia kuchyne v Piešťanoch, ktorá prebehla minulý rok. V blízkej budúcnosti sa chceme sústrediť na revitalizáciu infraštruktúry hotelov, ktorá je už nevyhnutná. Do veľkej miery sme závislí od toho, ako sa vyvinie situácia spojená s hrozbou Covid-19. Ak by pominula, otvorila sa nám možnosť na investičné činnosti smerované k zvyšovaniu komfortu a štandardu pre hostí. To znamená rozšírenie portfólia služieb a inovácie v oblasti balneo starostlivosti.

Koľko z kapacity zariadení sa využíva na preventívne rehabilitácie profesionálnych vojakov, na rekreácie zamestnancov rezortu a ich rodinných príslušníkov a pre návštevníkov mimo rezortu, aká je spolupráca so zahraničnými partnermi?

Ak by som vychádzal z údajov z minulého roka, zhruba polovicu kapacity hotelov obsadí práve klientela spojená s rezortom obrany. Podľa počtu pobytov jednu tretinu tvoria preventívne rehabilitácie a dve tretiny rodinné rekreácie. Kapacity dopĺňame klientami zdravotných poisťovní a komerčnou klientelou. Celkovo teda vojenská klientela vo všetkých svojich formách predstavuje približne 80 percent návštevnosti našich zariadení. V roku 2019 sme mali v našich zariadeniach dovedna vyše 14-tisíc pobytov. V rámci spolupráce s krajinami V4 nás navštevujú aj hostia z Českej republiky, Maďarska a Poľska. Chceme s nimi naďalej zintenzívňovať priamu spoluprácu, výmenu skúseností a poznatkov z oblasti zabezpečenia ubytovacích a rekreačných služieb. Najmä s našou partnerskou organizáciou Volareza z Českej republiky. Medzi zahraničnými hosťami je veľký záujem o naše kapacity vo Vysokých Tatrách i v kúpeľnom meste Piešťany. V budúcnosti by sme chceli zintenzívniť spoluprácu aj s ďalšími krajinami, európskymi členmi NATO, a prilákať ich do našich zariadení. Stať sa riadnym členom Medzinárodného výboru vojenských sociálnych organizácií. Preto chceme Horezu posúvať stále dopredu v kvalite služieb, aby sme obstáli aj v medzinárodnom porovnaní.

Tému pripravil: Jozef Žiak

Foto: Horezza, Volareza Praha, Jakub Neubauer

Hotel Granit Piešťany

V centre kúpeľného mesta Piešťany poskytuje Kúpeľný ústav F. E. Scherera už vyše 150 rokov liečebné procedúry klientom so zameraním na choroby pohybového aparátu, funkčné poruchy chrbtice, reumatické choroby, nervové choroby, poúrazové a pooperačné stavy a choroby z povolania.

Od začiatku slúžil na ubytovanie a stravovanie kúpeľných pacientov z radov príslušníkov armády (najskôr rakúsko-uhorskej, neskôr česko-slovenskej a teraz OS SR). Pôvodnú budovu postavili uprostred pozemku, čo neskôr dovoľovalo rozširovať kapacitu zariadenia dostavbami. V rokoch 1908 – 1909 vybudovali solitérnu budovu Izabela, na prelome 20. a 21. storočia doplnili rozsah poskytovaných služieb o balneoterapeutickú prevádzku vrátane bazénov, čo urobilo vojenský kúpeľný ústav nezávislým od služieb balneoterapeutických zariadení na Kúpeľnom ostrove.

Zariadenie je ideálnym miestom na rehabilitáciu, regeneráciu a oddych. Kúpeľný ústav ponúka nielen moderné izby, stálu recepciu, Lobby Bar so širokým výberom nápojov a pochutín, ale aj po-

silňovňu, bazény, biliard, stolný tenis, petang či Playstation. Je to miesto, kde si oddýchnete a budete sa cítiť fit.

Okolie hotela ponúka návštevníkom dostatok priestoru v kombinácii so zeleňou a flórou naokolo. Nájdete tu aj vonkajší plavecký bazén, detský bazén, športové ihriská a krásny zelený park.

Medzinárodná spolupráca

Volareza ako stabilná vojenská sociálna organizácia bola v roku 1998 ako druhá z bývalého východného vojenského

Hotel DAP v Prahe

bloku (hneď po Poľsku) prijatá za riadneho člena Medzinárodného výboru vojenských sociálnych organizácií (CLIMS). Prostredníctvom členstva v tejto inštitúcii dochádza na základe bilaterálnych rokovaní k vzájomnému poskytovaniu kapacít a služieb v oblasti zahraničných rekreácií a detských táborov (minulý rok sa v medzinárodnom detskom letnom tábore pri Vranovskej priehrade rekreovali deti z Nemecka, Portugalska, Poľska, Grécka, Španielska, Talianska i Francúzska).

„Samozrejme, k najnavštevovanejším lokalitám v Českej republike patrí Praha, kde takmer v centre má Volareza vlastný hotel. Veľmi radi uvítame v hoteli DAP vojakov a zamestnancov slovenského ministerstva obrany pri ich súkromných návštevách turistických zaujímavostí nášho hlavného mesta Prahy. Prípadné rezervácie možno uskutočniť priamo na webových stránkach Volarezy v hoteli DAP a pri použití zľavového kódu DAP tak získajú aj slovenskí záujemcovia najlepšiu cenovú ponuku na trhu,“ hovorí Hana Vandělíková.

HOREZZA[®], a. s.

HOTELOVÉ, REKREAČNO - ZDRAVOTNÍCKE ZARIADENIA

ČO JE LEPŠIE AKO LETO?
V GRANIT HOTELOCH PREDSA BABIE LETO!

... ubytovacie a stravovacie služby, zdravotné
a rehabilitačné procedúry na vysokej
profesionálnej úrovni, pre vojenskú klientelu,
kúpeľných hostí a civilných klientov...

INFO@HOREZZA.SK

+421 2/3210 6000

WWW.GRANITHOTELS.SK

FACEBOOK.COM/GRANITHOTELS

Mal nahradiť dvadsaťjednotky, no slúžil kratšie

Od roku 1978 sa na československom nebi objavovala nová prúdová stíhačka tretej generácie. MiG-23 mal vo východnom bloku niekoľko prvenstiev. A celosvetovo sa stal najpočetnejším typom lietadla s meniteľnou geometriou krídel.

MiG-23 sa do Československa dostal ako nástupca dvoch typov lietadiel. Stíhacie verzie mali nahradiť predchádzajúci typ MiG-21, to sa však pre menší počet dodaných „dvadsaťtrojk“ nakoniec nestalo. Stíhacia-bombardovacia verzia nahradila lietadlá typu Suchoj Su-7.

Aj vývoj MiG-23 sa v ZSSR začal s úmyslom vytvoriť nástupcu predchádzajúcich „dvadsaťjednotiek“. MiG-21 bol síce veľmi rýchly a obratný, jeho operačné nasadenie však obmedzovalo viacero faktorov. Okrem nízkeho doletu to bol slabší radar a malá nosnosť výzbroje. Všetky tieto limity mal prekonať nový stroj. Vôbec prvýkrát sa na sovietskej stíhačke objavil radar so schopnosťou „look down/shoot down“. To znamená, že dokázal rozoznať cieľ aj zhora proti pozadiu krajiny, sledovať ho a zamerať naň zbrane. Ďalším prvenstvom v sovietskom letectve bola schopnosť zasahovať cieľ raketami aj za hranicou vizuálneho kontaktu.

Okrem týchto bojových schopností vyžadovalo sovietske letectvo kratšiu vzletovú dráhu a väčšiu rýchlosť v nízkych výškach. To nakoniec viedlo konštruktérnu kanceláriu Mikojan-Gurevič k použitiu meniteľnej geometrie krídla. Pri väčšom rozpätí a menšom uhle šípovitosti krídla mal stroj lepšie vlastnosti pri nízkych rýchlostiach pri štarte a pristátí. Naopak, zväčšený uhol šípovitosti krídla bol ideálny na vysoké rýchlosti.

Podobnú technológiu v tom čase použili v USA pri vývoji stroja F-111. Ten mal byť pôvodne tiež stíhací, no napokon bol prifažený a neobratný a na vzdušný boj

sa nehodil. Slúžil len ako útočné bombardovacie lietadlo. Tomuto sa chceli sovietski konštruktéri vyhnúť, a preto typ MiG-23 čo najviac odľahčili a držali sa jednomotorovej konfigurácie.

Prototyp absolvoval prvý let 10. júna 1967 a v decembri toho istého roka padlo rozhodnutie o sériovej výrobe. Do výzbroje ho v ZSSR začali zavádzať v roku 1969. Napokon do roku 1985 vyrobili 5 047 kusov. Žiadneho iného typu s meniteľnou geometriou krídel nevzniklo vo svete viac. Do výzbroje ich zaradilo takmer 40 štátov. Najväčším používateľom však zostal Sovietsky zväz, v štátoch Varšavskej zmluvy sa oproti pôvodným očakávaniam typ až tak nerozšíril. Predstavoval síce technickú špičku a jednotlivé vojenské letectvá sa ním chválili, bol však zároveň náročnejší na údržbu a finančne nákladnejší na prevádzku. Preto jednotlivé štáty aj naďalej používali popri MiG-23 aj svoje MiG-21.

U nás ich volali Debna

Československo používalo dovedna 70 kusov MiG-23 štyroch rôznych verzií – dvoch stíhacích, stíhacej-bombardovacej

a cvičnej. Všetky štyri verzie mali rovnakú hlavnú výzbroj, ktorú tvoril dvojhlavňový kanón kalibru 23 mm so zásobou 200 nábojov. Podvesenú výzbroj mohli nosiť na siedmich závesníkoch pod trupom a pevnou časťou krídla. Centrálny trupový závesník bol určený pre 800-litrovú prídavnú nádrž. Ďalšie dve nádrže bolo možné v prípade potreby zavesiť pod pohyblivé časti krídel. V tom prípade však zostali vo vzletovej konfigurácii a nebolo možné počas letu meniť geometriu krídla.

Raketovú výzbroj stíhacích verzií tvorili dve strely vzduch-vzduch stredného doletu R-23R s radarovým navádzaním alebo R-23T s infračerveným navádzaním. Doplniť ich mohli infračerveno navádzané strely krátkého doletu, napríklad R-60. V československom letectve slúžilo 30 kusov stíhacích verzií MiG-23MF a ML. Z nich bol pri nehode stratený iba jeden. Stroje niesli radar s dosahom približne 70 km a so schopnosťou zamerania cieľa na vzdialenosť asi 50 km.

Ďalej zo ZSSR dodali 32 kusov stíhacích-bombardovacích MiG-23BN. Z nich

boli pri nehodách stratené štyri. Od stíhacej verzie sa líšili menšou prednou časťou trupu, v ktorej chýbal radar a nahradil ho laserový diaľkomer. Znížený predok zlepšoval výhľad pilota pri útokoch na pozemné ciele. Stroj mohol niesť bomby do hmotnosti 500 kg, bloky neriadených rakiet kalibru 57 mm, no hlavnú výzbroj predstavovali riadené strely zem-vzduch Ch-23M. Puzdro na ich navádzanie mala verzia BN zabudované pod trupom. Rovnakú výzbroj na útoky na pozemné ciele mohli nosiť aj bežné stíhacie verzie, len v prípade strely Ch-23M museli mať na jednom závesníku navádzací kontajner.

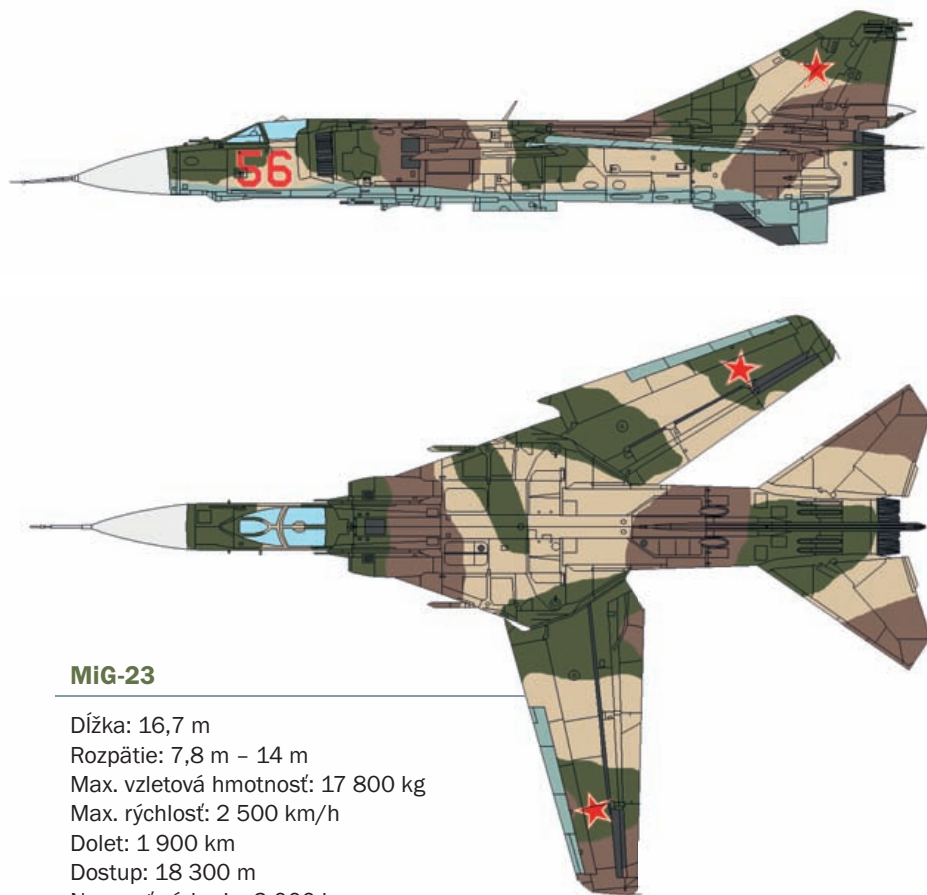
Posledná verzia, ktorú Československo používalo, bola cvičná verzia MiG-23U. Bola dvojmiestna a v prednej časti trupu bolo namiesto radaru železobetónové závažie na imitáciu jeho hmotnosti. Dodaných bolo osem kusov cvičnej verzie, z nich sa tri zničili pri haváriách.

Po rozdelení Československa zostali všetky MiG-23 vo výzbroji Česka, ktoré ich postupne vyradilo do roku 2000. Staršie MiG-21, ktoré mali pôvodne nahradíť, lietali v Česku ešte o päť rokov dlhšie. Pre charakteristický hranatý prierez trupu v oblasti za nasávacími otvormi dostala táto stíhačka v československom a neskôr v českom letectve prezývku Deba.

Bojové nasadenie

Sovietsky zväz svoje stroje nasadil počas vojny v Afganistane. Na hranici s Pakistanom dochádzalo k častým stretnutiam s pakistanskými stíhačkami F-16. Obe strany sa navzájom obviňovali z narušovania hraníc a niekoľkokrát nahlásili zostrelenie protivníka, to však zostáva len v neoficiálnej rovine. Oficiálne potvrdené sú zostrely dvoch iránskych vrtuľníkov, ktoré v roku 1988 narušili afganskú hranicu. Podobný incident sa odohral o dekádu skôr na iránsko-sovietskej hranici. V roku 1978 sovietsky MiG-23 takisto zostrelil dva iránske vrtuľníky, ktoré zabúdili do vzdušného priestoru ZSSR.

Veľkým používateľom typu MiG-23 boli aj arabské štáty. Sýria ich dostala už v roku 1973, skôr ako väčšina členov Varšavskej zmluvy. V bojoch proti Izraelu mali dosiahnuť viacero zostrelův, Izrael však väčšinu z nich nepotvrdil. Na

MiG-23

Dĺžka: 16,7 m
Rozpätie: 7,8 m – 14 m
Max. vzletová hmotnosť: 17 800 kg
Max. rýchlosť: 2 500 km/h
Dolet: 1 900 km
Dostup: 18 300 m
Nosnosť výbroje: 3 000 kg

druhej strane mala Sýria v 80. rokoch v bojoch stratiť trinásť stíhačiek MiG-23, no dve straty poprela.

Omného väčšie zveličovanie vlastných úspechův a popieranie strát sa prejavilo v iracko-iránskej vojne v 80. rokoch. Irán tvrdil, že jeho stíhačky F-4 a F-14 zostrelili 78 irackých strojův MiG-23. Irak však priznáva stratu iba 29 týchto lietadiel, väčšinou v stíhacej-bombardovacej verzii. Irackí stíhači si tiež nárokovali niekoľko úspechův proti iránskym F-14.

Aj Líbya dostala od roku 1974 viac ako sto lietadiel v stíhacej i stíhacej-bombardovacej verzii a intenzívne ich používala. Nasadila ich v bojoch s Egyptom v roku 1977 i s Čadom v 80. rokoch. Dve líbyjské stíhačky MiG-23 boli zostrelené v roku 1989 námornými stíhačkami F-14 počas konfliktu s USA. Záhadou zostáva nález vraku líbyjského MiG-23 aj s mŕtvym pilotom v kokpíte v horách na juhu Talianska v lete 1980. Je možné, že bol zostrelený v súboji s neznámym protivníkom. Niekoľko dní pred týmto nálezom sa do mora zrútilo talianske civilné lietadlo DC-9 s 81 osobami na palube. Vyšetřovanie neskôr naznačilo možnosť, že líbyjský MiG-23 bol zasiahnutý dvomi francúzskymi stíhačkami a taliansky DC-9 bol pri tom omylom zasiahnutý tiež.

Hojne nasadené boli aj kubánske stíhačky MiG-23. Tá ich vyslala v 80. rokoch v rámci svojej pomoci Angole až na africký kontinent. Ich hlavnými protivníkmi boli staršie juhoafrické stíhačky Mirage F.1, ktoré ťahali za kratší koniec. Kubánski piloti MiG-23 si tam nárokovali šesť vzdušných víťazstiev. Niekoľko kubánskych stíhačiek však bolo zostrelených strelbou zo zeme.

V lete 1989 bol sovietsky MiG-23 účastníkom ojedinelého incidentu nad Európou. Štartoval na cvičný let zo základne pri poľskom Kolobrzegu. Počas vzletu vo výške 150 metrov vysadilo prídavné spaľovanie a došlo k prudkému poklesu výkonu motora. Pilot to vyhodnotil tak, že mu úplne vysadil motor a zostáva mu len niekoľko sekúnd do havárie. Preto sa okamžite katapultoval. Motor však bežal ďalej a lietadlo pokračovalo v lete aj po tom, čo ho pilot opustil. Stroj preletel cez NDR až do západného Nemecka, kde ho zachytili dve americké stíhačky F-15. Zistili, že stroj letí bez pilota, a dostali inštrukciu zostreliť ho nad Severným morom. Tam však nedoletel. Po vyčerpaní paliva sa zrútil na farmu v Belgicku. Zahynul pri tom 18-ročný mladík na zemi.

Rusko používalo lietadlá MiG-23 až do roku 1998. Dnes ich používa už len niekoľko štátův, väčšinou v Afrike. Najväčší súčasný používateľ je však mimo Afriky, podľa dostupných informácií je ním Severná Kórea.

Text: Miroslav Barič

Japonsko rozširuje počty F-35

Japonsko objednalo ďalších 105 stíhačiek Lockheed Martin F-35 americkej výroby. Cena 23 miliárd dolárov zahŕňa aj dodatočnú elektronickú výbavu a náhradné dielce vrátane 110 motorov. Nákup v júli schválila aj americká strana. Spolu s lietadlami, ktoré nakúpilo už skôr, tak bude mať Japonsko 147 strojov F-35. Mohutná sila moderných stíhačiek však bude v službe až po roku 2025, pretože výrobné kapacity zaostávajú za zvýšenými objednávkami. Japonsko bude niektoré časti vyrábať samo a F-35 bude

zostavovať doma. Tieto správy sa nestretli s veľkým nadšením v Číne. Lietadlá F-35 totiž vo väčšom počte objednala aj Južná Kórea a Čína tak bude mať pri svojej severovýchodnej hranici tristo moderných stíhačiek krajín, s ktorými má dlhodobé spory. Navyše kým väčšina z japonských lietadiel je model F-35A operujúci z pozemných základní, 42 kusov tvorí verzia F-35B s kolmým štartom a pristátím, ktorá môže operovať z lodí. To významne rozširuje vojenské schopnosti Japonska.

Malé člny s veľkou výzbrojou

Ukrajina kúpi 16 amerických hliadkových člnov Mark VI označovaných aj ako trieda Wright. Plavidlá sú dlhé 26 metrov a majú výtlak 72 ton. USA ponúkajú pre člny určené Ukrajine pomerne silnú výzbroj. Majú ju tvoriť dve veže s kanónmi kalibru 30 mm. Veže sú diaľkovo ovládané zvnútra opancierovanej kabíny. Na palube majú byť aj dve alebo štyri odpaľovacie zariadenia pre protilodné strely LRSAM s dosahom 550 km. Okrem toho člny nesú radar, termálne senzory a viacero komunikačných systémov. Posádku tvorí desať námorníkov a na palube je aj miesto pre ôsmich pasažierov. Maximálna rýchlosť plavidiel je 82 km/h a pri rýchlosti 45 km/h majú vytrvalosť 28 hodín. Výrobca ponúka Ukrajincom aj údržbu a náhradné dielce.

Nové Centauro pre Taliansko

Talianska armáda objednala ďalších 40 vozidiel Centauro II. Osemkolesový stroj vznikol postupným vývojom z vozidla B1 Centauro, ktoré malo premiéru v 80. rokoch minulého storočia. To bolo vyzbrojené kanónom kalibru 105 mm a bolo určené na boj s tankmi. Zdokonalením podvozku a pancierovej ochrany vzniklo BVP Freccia, ktoré nesie vežu s kanónom kalibru 25 mm. Na základe Freccie vzniklo Centauro II s kanónom kalibru 120 mm. To opäť slúži na ničenie tankov, ale aj ako útočné samohybné delo na podporu pechoty. Má hmotnosť 30 ton, dosahuje rýchlosť 105 km/h a jeho pancier odolá projektilom do kalibru 30 mm.

Nová objednávka Centauro II je vo verzii 3.0. Tá má zlepšený systém riadenia streľby, ktorý umožňuje použitie programovateľnej munície. Má tiež zdokonalené systémy na sledovanie okolia a schopnosť digitálnej komunikácie a výmeny dát s inými vozidlami či velením v reálnom čase. Staršie vozidlá vo verzii 2.0 je tiež možné upraviť na štandard 3.0.

Ukrajinský systém na tureckých tankoch

V polovici roka 2020 začalo Turecko zavádzať do výzbroje novú verziu svojich tankov M60. Tieto stroje sa vyrábali v 60. až 80. rokoch v USA. V roku 2002 Turecko podpísalo s Izraelom zmluvu na modernizáciu 170 tankov na verziu M60T. Vychádza z izraelskej modifikácie Sabra, má silnejší motor i pancier a pôvodný 105 mm kanón nahradila nová zbraň kalibru 120 mm. Teraz Turecko začalo tieto stroje upravovať na verziu M60TM. Líšia sa pridaním systému aktívnej ochrany Pulat. Vyrábajú ho v Turecku na základe dohody s Ukrajinou z roku 2018. Pulat vychádza z ukrajinského systému Zaslon-L. Tvoria ho radarový modul, navádzací modul a viacero obranných modulov. Pri nich ide v podstate o špeciálnu verziu reaktívneho panciera. Po zaznamenaní blížiacej sa strely vybuchne a vystrelí proti nej cieľený oblak črepín. Nedostatkom je, že každý obranný modul môže vystreliť len dvakrát a pri tom ohrozuje aj pechotu v okolí. Výhodou je možnosť veľmi rýchleho zabudovania a práve modulárnosť – systém tak možno namontovať na každé vozidlo, líšiť sa bude len počtom obranných modulov. Podľa veľkosti vozidla sa líši aj hmotnosť systému od 500 do 1 000 kg. Turecko chce Pulaty inštalovať aj na tanky Leopard.

Taiwan chce výkonné drony

Taiwan rokuje s USA o nákupe najmenej štyroch pokročilých bezpilotných prostriedkov. Stroje SeaGuardian majú dolet až 11 100 km, čo je výrazne viac ako 300-kilometrový dolet súčasných taiwanských dronov. Mohli by tak počas jednej misie sledovať rozsiahle oblasti mora i pevniny. Taiwan by získal významné prieskumné kapacity na pozorovanie čínskych aktivít. Podľa amerických médií tamojšie ministerstvo zahraničných vecí predaj predbežne schválilo. Nie je však isté, či bol schválený predaj vyzbrojenej verzie a aj zbraní. Celý kontrakt musí ešte schváliť Kongres USA.

SeaGuardian vychádza zo stroja SkyGuardian, ktorý zasa vznikol vývojom dronu MQ-9 Reaper. Má rozpätie predĺžené na 24 metrov a palivo na 40 hodín letu. SeaGuardian je vy-

bavený špeciálnym radarom optimalizovaným na hľadanie objektov na hladine mora. Môže mať až sedem závesníkov pre riadené strely či navádzané bomby.

Americká výsadková loď vyhorela

Na palube americkej výsadkovej lode USS Bonhomme Richard došlo k výbuchu. Plavidlo v tom čase kotvilo v prístave v San Diegu a prechádzalo údržbou. Preto bol odpojený aj automatický protipožiarny systém, čo skomplikovalo hasenie. Trvalo päť dní, kým sa podarilo oheň uhasiť, pri čom utrpelo zranenia 63 ľudí. Našťastie, nikto nezahynul. Príčina požiaru je predmetom vyšetrovania. Na snímke je loď už po požiari, ktorý ju výrazne poškodil. Jej ďalší osud je otáznym. USS Bonhomme Richard je jednou z ôsmich lodí

triedy Wasp. Plavidlá majú letovú palubu pre vrtuľníky a lietadlá Harrier s kolmým štartom a pristátím. Môžu teda dopĺňať veľké lietadlové lode amerického námorníctva – v skutočnosti sú väčšie ako lietadlové lode väčšiny ostatných štátov. Loď s výtlakom 41 000 ton je dlhá 257 metrov. Posádku tvorí 1 100 námorníkov. Výzbroj tvoria štyri odpaľovacie zariadenia protiletadlových rakiet a dva protiraketové systémy Phalanx. Štandardne nesie 12 bojových lietadiel, 12 vrtuľníkov a 12 strojov Osprey so sklopnými rotormi.

Muž, ktorý sa postavil zlu

Príbeh človeka, ktorý bojoval proti fašistom, ale po vojne sa nestotožnil s názormi komunistov a zaplatil za to životom, je metaforou osudov Slovenska.

Viliam Žingor bol významnou i zložitou postavou partizánskeho odboja na Slovensku. V Turci vybudoval najväčšiu odbojovú základňu. Partizánsky oddiel pod jeho velením, ktorý pozostával zo slovenských vlastencov, mal 120 príslušníkov.

Organizátor i stratég

Aj dnes spájame jeho meno s hrdinstvom a odhodlaním. Historické dokumenty dokladujú, že bol výnimočným stratégom, ale tiež človekom, ktorý sa usiloval kráčať svojou vlastnou cestou. Tragický bol osud hrdinu – majora a po oslobodení generála Viliama Žingora, ktorý po vojne chcel ďalej pokračovať v boji za ideály Povstania. Za statočnosť bol po vojne vyznamenaný a strana si ho v roku 1945 vybrala ako perspektívny stranícky káder. Bývalý partizánsky veliteľ, ktorý toľkokrát riskoval život, však nikdy nebol vzorovým straníkom. Keď videl, kto všetko sa tlačí do strany a vtedajšieho Zväzu slovenských partizánov, kde bol predsedom, vystúpil z oboch. Bol presvedčený, že štát by mali riadiť tí, ktorí sa počas Povstania skutočne zaslúžili o oslobodenie. A bolo mu jedno, či sú to komunisti, alebo členovia vtedajšej Demokratickej strany. Jeho dcéra Jela Zajacová nám pred niekoľkými rokmi povedala, že otca najviac trápilo, že ľudia, ktorí nemali nič spoločné so SNP, sa odrazu začali správať, akoby boli v horách oni, akoby to bola ich zásluha. V. Žingor otvorene presadzoval transfor-

máciu Zväzu slovenských partizánov na nestranícku organizáciu. Jeho názor bol jednoznačný: „Partizánska organizácia musí stáť nad všetkými politickými skupinami a v žiadnom prípade sa nemôže dať do výhradných služieb jednej politickej strany, lebo by tým svoje poslanie v základoch rozvrátila.“ Aj preto upozorňoval na mnohých falošných partizánov, ktorí sa po vojne za nich vydávali a pritom sa do boja proti fašizmu vôbec nezapojili. Neprijal politické zmeny po roku 1948.

Viliam Žingor s manželkou Annou

V dusnej atmosfére päťdesiatych rokov bolo zrejmé, že následky budú fatálne. Zločin myslenia sa v nadvládajúcej diktatúre neodpúšťal. Bol neprijateľný, neprijateľná bola jeho filozofia – odvážiť sa pochybovať, nesúhlasíť a ísť vlastnou cestou. Akcia Turiec sa začala.

Smrť za zničené ideály

Likvidácia údajnej protištátnej skupiny na čele so Žingorom sa začala v novembri 1949. Hlavné pojednávanie sa konalo 18. – 20. októbra. Proces prebiehal podľa scenára, ktorý stál na vymyslených obvineniach, na vynútených priznaniach a na hysterickej reakcii verejnosti, ktorá mala žiadať najvyššie tresty. Viliam Žingor, podobne ako dvaja ďalší obžalovaní, dostali za „velezradu“ a „vyzvedačstvo“ trest smrti. Otázku, ako to vôbec bolo možné, si kladieme dodnes. Ani historici nie sú v odpovediach jednoznační. Všetci sa však zhodujú, že Viliam Žingor bol mimoriadne silnou osobnosťou, svoje názory vrazil poriadne nahlas. Podľa nich práve takíto ľudia boli pre vznikajúci komunistický režim nepohodlní. Tým skôr, že už raz ukázal, čo všetko dokáže podniknúť pre slobodu krajiny. V historických dokumentoch sa zdôrazňuje, že bol vždy mimoriadne samostatný. Nezávislosť si zachovával aj vo vojne. Nikdy sa nepodriadil sovietskym veliteľom, hoci s nimi spolupracoval a uznával ich. Je tragické, že z uznávaného človeka sa stal človek znevažovaný a prenasledovaný.

„Otec pochádzal z chudobných pome-
rov a to isto vplývalo na formovanie jeho
názorov. V Bystrici mal svoje letné sídlo
prvý čs. prezident Masaryk, ktorý sa pri
svojich návštevách rád stretával s miest-
nymi. Náš otec sa dobre poznal s jeho sy-
nom Janom a často dlhé hodiny disku-
tovali. Asi aj to vplývalo, že jeho názory
boli demokratické a skôr nadstranícke.
Mal silný cit pre pravdu a spravodlivosť,“
povedal nám syn legendárneho veliteľa
Radomír Žingor. Pri nedávnom výročí
osláv SNP sa vyznal z pocitov, ako vníma-
li celé toto obdobie on a jeho súrodenci.
„Mali sme otca, aj nemali. Boli sme deti,
ešte sme nevedeli pochopiť, čo je to voj-
na. Ale keď bol otec už v horách, keď vy-
puklo Povstanie, to bolo iné. Sestra Jela
bola najstaršia, tak sa o nás starala. Ni-
kdy sme otcovi nezazlievali, že odišiel do
hôr. Robil to, čo musel. A potom, keď ho
obvinili z velezrady, sme sa tiež museli
zomknúť. Až s odstupom času a s pribú-
dajúcimi rokmi som začal celú tú situá-
ciu vnímať inak. Komunistický režim po
roku 1948 prezentoval partizánske hnu-
tie ako odboj riadený komunistami. Náš
otec nebol v tejto súvislosti vhodným
príkladom, pretože nebol členom žiadnej
politickéj strany. Naopak, vo svojej knihe
Príspevky k dejinám SNP v Turci z roku
1947 otvorene kritizoval slabú účasť ko-
munistov v odboji. V rokoch 1948 – 1989
bola jeho účasť v odboji bagatelizovaná
alebo priamo zamlčaná. Prvé objektív-
nejšie informácie sa objavili v období tzv.
Pražskej jari.“ V spomienkach si ucho-
val otca ako šľachetného a dobrotného
muža. „Keď odchádzal naposledy do hôr,
pripomínal nám, že máme byť čestnými
a slušnými ľuďmi. Boli sme už skoro
dospelí, celú situáciu sme síce vnímali,
ale nečakali sme, že stratíme otca. Bolo
to pre nás hrozné,“ dodal pán Radomír.
Ešte horšie bolo, že po poprave nemohli
otca ani pochovať. Len potajme v Slávi-
čom údolí v Bratislave do očíslovaného
hrobu bez mena. Jeho pozostatky sa po-
darilo Žingorovcom previesť domov až
po osemnástich rokoch a vystrojiť mu
dôstojný pohreb.

Partizánska skupina v auguste 1944

Viliam Žingor

- Narodil sa 30. júla 1912 v Bystrici neďaleko Martina.
- Pôvodne bol poručíkom delostrelectva. S bratom Bohušom zriaďoval tajné úkryty, zháňal zbrane, strelivo a ďalší vojenský materiál dlho pred vypuknutím Slovenského národného povstania.
- 4. 7. 1943 odmietol nastúpiť na povolávací rozkaz do armády. Odišiel do hôr, kde založil na jar 1944 partizánsku skupinu a v auguste 1944 lesný výcvikový tábor, v ktorom sústreďoval zbrane, potraviny a cvičil partizánov, poskytoval útočisko vojenským zbehom a nadväzoval kontakty s ďalšími vznikajúcimi skupinami protifašistického odboja.
- Historici označujú Viliama Žingora za mimoriadne schopného a charismatického partizánskeho veliteľa.
- Na základe vykonštruovaného obvinenia z rozvracania ľudovodemokratického zriadenia bol 21. októbra 1950 odsúdený na trest smrti.
- Popravili ho 18. decembra 1950.

Otcov odkaz zaväzuje

Čiastočnej rehabilitácie sa mu dostalo na Krajskom súde v Banskej Bystrici v roku 1968, kde zavážili predovšetkým svedectvá bývalých obvinených – Lich-

„Nikdy nebud'te
absolútne lojálni voči
vládnucej moci. A keď
táto moc začne potláčať
vaše hodnoty a názory,
majte odvahu vystúpiť
z radu a ísť proti prúdu!“

Viliam Žingor, partizánsky veliteľ

nera, Pavlisa a Bulubášovej. Súd po ziste-
ní daných skutočností dospel k názoru,
že došlo k výraznému porušeniu práv
a k prekročeniu právomocí príslušných
orgánov. Preto bol vynesenej rozsudok
v prospech rehabilitácie Viliama Žingo-
ra a ostatných „zapletených“ do prípadu
Turiec. O úplnej rehabilitácii na politic-
kej i občianskej úrovni však môžeme ho-
voriť až po novembri 1989. Po páde ko-
munizmu v Československu bol Viliam
Žingor in memoriam povýšený do hod-
nosti generála a na jeho rodnom dome
v Bystrici odhalili pamätnú tabuľu, na
ktorej stojí: „V tomto dome žil genmjr. in
memoriam Viliam Žingor, 1912 – 1950.
Odtiaľto pochádzajú jeho prvé myšlien-

ky odboja v Turci, ktoré v rokoch 1944
– 1945 naplnil v SNP ako organizátor
a veliteľ II. partizánskej brigády generála
Milana Rastislava Štefánika.“

„Celý život sa usilujeme s tragédiou
nášho otca vyrovnáť. Chodili sme po
archívoch, zháňali materiály,“ vysvetlil
jeho syn Radomír. Tomu, že Žingor bol
vedúcim predstaviteľom zločineckej

Syn Radomír Žingor

skupiny, uverili vďaka masívnej propa-
gande mnohí, medzi ktorými figuroval
napríklad aj Ladislav Mňačko. S odstu-
pom rokov konštatoval: „Na Žingorovej
tragédii som sa podieľal aj ja – čiže aj
ja som zabil Viliama Žingora.“ Najspra-
vodlivejšie ocenenie pre Žingora vyslovil
vlastne jeho krutý kat, brutálny vyšet-
rovateľ Bohumil Doubek, ktorý v čase
vyšetrovania Žingora prirovnal k Milade
Horákovovej.

Viliam Žingor bol mimoriadne oblú-
bený, charismatický a ľudský veliteľ.
Mal medzi partizánmi i medzi ľuďmi
bezprostredne po vojne prirodzenú au-
toritu a rešpekt. Práve takí ľudia môžu
byť v súčasnosti príkladom. Nehľadel na
svoj osobný prospech. Jeho rozhodnutie
a viera v lepší zajtrajšok by pre nás všet-
kých mali byť vzorom aj dnes. „Bol by
som rád, keby otcov život a jeho konanie
neupadli do zabudnutia. Keď sa zamýš-
ľam, ako by vnímal dnešnú realitu, mys-
lím si, že pokiaľ ide o integráciu v EÚ,
bol by spokojný. Pretože už vo svojich po-
vojnových vyjadreniach často spomínal
predstavu prehlbovania spolupráce me-
dzi európskymi krajinami. Dokonca jed-
ným z argumentov obžaloby v roku 1950
bola jeho podpora vzniku Spojených štá-
tov európskych. Pokiaľ ide o spoločens-
ký vývoj po roku 1989, obávam sa, že
vzhľadom na hodnoty a názory, ktoré vy-
znával, mal by veľa výhrad,“ zavŕšil svoje
spomínanie syn Radomír Žingor.

Text: Eleonóra Bujačková

Foto: Múzeum SNP Banská Bystrica,
archív R. Ž.

Nový veliteľ pozemných síl

Novým veliteľom pozemných síl bol ustanovený brigádny generál Ivan Pach. Náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko ho 2. septembra v Trenčíne uviedol do funkcie za prítomnosti veliteľského zboru pozemných síl a pozvaných hostí vrátane primátora mesta Trenčín Richarda Rybníčka. „Pred novým veliteľom sú mnohé výzvy, medzi ktoré patrí najmä pokračovať v budovaní pozemných síl vo všetkých oblastiach, tak aby boli ako celok schopné plniť úlohy stanovené zákonom,“

uviedol v príhovore generál Zmeko. Post veliteľa pozemných síl označil za prestížnu funkciu vyžadujúcu nielen plné osobné nasadenie, ale aj výrazné osobnostné a profesionálne kvality a skúsenosti. „Mojou hlavnou devízou, ktorú prinášam, je dôvera v ľudí, ktorí sú prvoradým kapitálom pozemných síl. Kariéra každého veliteľa závisí od podpory ako nadriadených, tak podriadených. Preto pevne verím, že spoločne sa k výzvam, ktoré v súčasnej nestabilnej situácii sú pred celou spoločnosťou, postavíme čelom a so čťou ich zvládneme,“ uviedol vo svojom prvom prejave v pozícii veliteľa pozemných síl brigádny generál Ivan Pach.

Nový veliteľ Pozemných síl OS SR sa narodil 28. januára 1965 v Prešove. Po štúdiu na vojenskom gymnázii v Banskej Bystrici a Vysokej vojenskej škole pozemného vojska vo Vyškove (Česká republika), odbor tankového vojska, sa profesionálna kariéra brigádneho generála Pacha začala 1. januára 1984, keď bol prijatý do služobného pomeru vojaka z povolania a pôsobil vo funkciách veliteľa čaty, roty a práporu v Západnom vojenskom okruhu ČSLA. Jeho bohatá vojenská kariéra bola spätá predovšetkým so štyrmi posádkami: Podbořany (Česká republika), Prešov, Trenčín a Bratislava. Ivan Pach vykonával viaceré veliteľské a riadiace funkcie, prevažne spojené s tankovým vojskom, generálnym štábom, pozemnými silami a zahraničím. Absolvoval medzinárodné kurzy ako orientačný kurz štábných dôstojníkov v Ypenburgu (Holandsko), špeciálnu jazykovú prípravu a interné štúdium vo Fort Leavenworth (Kansas, USA), plnil úlohy v spojeneckom veliteľstve pre transformáciu NATO v Bydgoszczy (Poľsko) a aj ako náčelník vojenského štábu NATO v Brunssume (Holandsko). Pred vyslaním do spojeneckých štruktúr zastával pozíciu náčelníka štábu strategického plánovania Generálneho štábu OS SR.

Dôvera, ktorá zaväzuje

Ozbrojeným silám podľa novej publikácie GLOBSEC dôveruje až 72 % obyvateľov Slovenskej republiky. Ide o najvyššiu mieru dôveryhodnosti medzi inštitúciami, pričom ich dôvera je trvale na vysokej úrovni.

„Výsledky prieskumu potvrdzujú správnosť cesty, ktorou sme sa vydali v oblasti spolupráce s verejnosťou. Nasadenie vojakov a zamestnancov ozbrojených síl počas pandémie Covid-19 alebo pomoc pri povodniach ukazujú humánnu stránku vojakov ako občanov v uniforme, súčasť širšej spoločnosti. Teší ma, že sa nám darí narúšať stereotypné vnímanie vojakov ako tých, ktorí sú skrytí za múrmi kasární,“ uviedol generál Daniel Zmeko, náčelník Generálneho štábu OS SR.

► Ministerstvo obrany SR rozdelí medzi 6 972 profesionálnych vojakov a zamestnancov rezortu odmeny vo výške 4,67 milióna eur za boj v prvej línii proti pandémie Covid-19. Odmenení budú ľudia, ktorí pôsobili v prvej línii v teréne alebo zabezpečovali fungovanie nevyhnutných procesov a služieb, 90 % z nich sú profesionálni vojaci, vojenská policajti a aj pracovníci Ústrednej vojenskej nemocnice SNP v Ružomberku, Centra výcviku Lešť, akadémie ozbrojených síl a ďalších rezortných zariadení vrátane Vojenského úradu hygieny a epidemiológie a oddelenia krízového manažmentu MO SR.

► Minister obrany Jaroslav Naď v sprievode štátneho tajomníka Mariana Majera a zástupcu náčelníka Generálneho štábu OS SR – náčelníka štábu generálmajora Miroslava Lorinca 8. septembra navštívil Veliteľstvo posádky Bratislava. V Duklianskych kasárňach ho privítal veliteľ Veliteľstva posádky Bratislava plukovník Slavomír Milde. Program pokračoval v kasárňach vo Vajnorochoch. Návšteva sa skončila na Dulovom námestí krátkym hudobným vystúpením príslušníkov Vojenskej hudby OS SR. Šéf rezortu obrany poďakoval vojakom za výbornú reprezentáciu a zaujímal sa o možnosti, ktorými môže rezort prispieť k zefektívneniu ich práce.

► Príslušník 23. motorizovaného práporu Trebišov vojak 2. stupňa Jakub Lendač 11. septembra v oblasti Krásnohorského podhradia pomohol bezprostredne po autonehode mužovi – onkologickému pacientovi. Zaisťoval jeho presun do bezpečnej vzdialenosti od horiaceho auta a privolať záchranné zložky. Lendačov prístup ocenil minister obrany Jaroslav Naď.

► Príslušníci vrtuľníkového krídla Prešov 8. a 9. septembra plnili úlohy súčinnosťného cvičenia s Hasičským a záchranným zborom SR na vodnom diele Domaša. Cvičenie bolo zamerané na záchranu osôb z vodnej hladiny a z paluby výletnej lode Bohemia.

► Vo VVP Kamenica nad Cirochou vykonali príslušníci prieskumnej čaty 22. mechanizovaného práporu 2. mechanizovanej brigády odborné cvičenie zamerané na zvládnutie plánovaných aj operatívnych úloh. Bolo rozdelené do štyroch fáz a konalo sa za prísneho dodržiavania svetelnej a zvukovej disciplíny.

► Čakatelia a kadeti Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika prípravnej štátnej služby ukončili základný vojenský výcvik, na ktorý nastúpili 3. augusta. V posádkovom cvičisku Sučany si vyskúšali aj vyvrcholenie taktickej prípravy – 72-hodinové prežitie. Dňa 18. septembra boli vyradení po slávnostnej prisaha na nádvorí martinských kasární.

► Pätnásť vybraných špecialistov protivzdušnej obrany a C2 systémov z veliteľstva vzdušných síl, brigády riadenia vzdušných operácií Zvolen a protiletadlovej raketovej brigády Nitra sa 14. – 26. septembra zúčastnilo na cvičení pozemnej protivzdušnej obrany Tobruq Legacy v Litve. Cvičenie bolo redukované nielen pre obmedzenú kapacitu litovských výcvikových priestorov, ale najmä pre pandémiu Covid-19.

► 12. mechanizovaný prápor Nitra a Vojenská podporná nadácia organizujú zbierku v prospech rodiny desiatnika Miloša Rízeka. Príslušník práporu, manžel a otec nečakane zomrel 6. septembra 2020 vo veku 40 rokov po pätnástich rokoch služby v OS SR. Bol nasadený aj v operácii ISAF v Afganistane a v Predsunutej prítomnosti v Lotyšsku. Jeho rodinu možno podporiť na osobitnom účte Vojenskej podpornej nadácie číslo SK44 7500 0000 0040 1864 9017.

Personálne počty

Pozitívnym znakom začiatku vojenského akademického roka bolo, že mu oproti nedávnej minulosti predchádzal zvýšený záujem študentov.

„Na Akadémii ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika si tento rok podalo žiadosť 615 záujemcov. Z nich sme po posúdení zdravotného stavu, psychickej spôsobilosti a fyzickej zdatnosti uznali ako spôsobilých na štúdium 210,“ ozrejmil riaditeľ Personálneho úradu OS SR plukovník František Grznár. Potvrdil, že po dlhodobejšom poklese záujmu zaznamenali opäť zvýšený počet uchádzačov.

Na akadémii v L. Mikuláši začalo v septembri študovať 137 kadetov. Od jesene desať slovenských kadetov študuje

aj na fakulte vojenského zdravotníctva v Hradci Králové. „Je to prelomový krok, lebo doteraz sme tam vyslali v priebehu troch rokov spolu trinásť vojenských medikov. Teraz ich od prvého ročníka nastúpila celá desiatka, čo bolo vlastne zmluvné maximum,“ povedal spokojne brigádný generál Vladimír Lengvarský, hlavný lekár OS SR. Podobne nastal zlom aj vo vzdušných silách, kde v niektorých oblastiach tiež hrozil personálny kolaps: „Vzdušné sily OS SR zaznamenávajú významný historický míľnik, čoho dôkazom je prebiehajúci modernizačný

proces vo vojenskom taktickom letectve, a to sa pozitívne odzrkadlilo aj medzi mladými ľuďmi. Svedčí o tom fakt, že sa rapídne zvýšil záujem o štúdium vojenských leteckých odborností na Leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach. V roku 2019 ukončili štúdium na tejto fakulte štyria kadeti, v roku 2020 bolo vyradených šesť kadetov a v roku 2021 štúdium dokončí ďalších šesť kadetov. No a tento rok nastúpilo na leteckú fakultu štrnásť kadetov. Záujem o štúdium je pritom výrazne vyšší než počet vyčlenených miest. A to napriek skutočnosti, že záujemcovia musia pred jeho absolvovaním prejsť náročným výberovým konaním, kde určené kritériá vrátane výborného zdravotného stavu a vysokej fyzickej zdatnosti splnia naozaj len tí najlepší,“ konštatoval veliteľ Vzdušných síl OS SR generálmajor Ľubomír Svoboda. Dodajme, že budúci vojenský lekár aj letci budú popri vysokoškolskom vzdelávaní priebežne absolvovať vojenský program, ktorý pre nich zabezpečuje AOS.

„Spolu máme v ozbrojených silách viac ako 13-tisíc vojakov, z nich je približne jedenásť percent žien,“ povedal plukovník František Grznár. Dodal: „Tabuľkových miest je síce 16 720, no neznamená to, že by bolo tak málo záujemcov, pretože niektoré miesta sú napríklad plánované na techniku, ktorú ešte nemáme, a preto na ne nie sú vyčlenené financie a neobsadzujú sa. Zároveň ozbrojené sily v rámci výberov neznižujú nároky na budúcich príslušníkov, takže značný počet záujemcov neprekročí kasárenské brány. Reálne nám v rámci mužstva najviac chýbajú vodiči. V dôstojníckom zbore sú to ľudia s elektrotechnickým vzdelaním. Ostatné aktuálne potrebné odbornosti si až na výnimky doplniť vieme,“ dodal plk. Grznár.

Text a foto: Pavol Vitko

Moja vojenská kariéra sa začala v roku 1993, keď som skončil vojenskú strednú školu. Pretože vtedy bola základná vojenská služba a „základáci“ bežným fenoménom, v útvaroch, kde som neskôr slúžil, boli vojaci základnej služby mojimi podriadenými. Spolupráca s nimi nebola vôbec jednoduchá. Kým ja som chápal svoju prácu ako povolanie, oni ako nevyhnutnú časť života. K dobrým a lepším výsledkom im často chýbala tá správna motivácia. A nemyslím práve na finančnú odmenu. Tí, ktorí si podobne ako ja vybrali vojenčinu za svoje celoživotné povolanie, vedia, o čom hovorím. Takže v roku 2005, keď aj z levických kasární odišiel posledný vojak základnej služby, som očakával od profesionalizácie veľké zmeny. A možno jednoduchšiu komunikáciu a vzájomnú spoluprácu. Uvedenie do platnosti zákona č. 346/2005, a najmä inštitútu konkurenčného výberu – nedostatok smerných čísel na povýšenie, však nepriniesli pozitíva do kariéry profesionálnych vojakov. Bohužiaľ, ako veliaci poddôstojník rotý a dnes levického práporu sa stále s dôsledkami uvedeného zákona stretávam. V súčasnosti sa už tento problém aj vďaka zákonu č. 281/2015 a jeho novelizácii, no predovšetkým iniciatíve náčelníka generálneho štábu, darí odstraňovať.

Zvyšuje sa tak operačná pripravenosť jednotiek. A to je pre veliaceho práporu veľmi dôležité.

V tomto roku bolo pre levický prápor primárnou úlohou vykonať certifikačné cvičenie. Som rád, že som sa na tomto cvičení ako veliaci poddôstojník práporu mohol zúčastniť. Moju odbornú pripravenosť do budúcnosti práve na tomto cvičení ovplyvnil veliteľ 13. mpr pplk. Richard Király svojou rozvážnosťou a vysokou profesionalitou. Prijemne ma prekvapila spolupráca s príslušníkmi iných útvarov, predovšetkým z nitrianskeho mechanizovaného práporu. Chcel by som sa poďakovať za prácu všetkým veliacim poddôstojníkom rôt, predovšetkým nrtm. Štefanovi Kováčovi, nrtm. Szabolcsovi Nágelovi, a to nielen za prácu počas cvičenia, ale za celý prínos pre Ozbrojené sily SR, ktoré v závere tohto roka opúšťajú.

nadrotmajster Zoltán Varga
veliaci poddôstojník levického mechanizovaného práporu

Kuruci a povstanie Imricha Tököliho v rokoch 1678 – 1685

Mierová zmluva medzi habsburskou ríšou a Osmanskou ríšou uzavretá roku 1664 vo Vašvári nezodpovedala dosiahnutým vojenským výsledkom. Napriek úspechom cisárskych zbraní potvrdzovala územné zisky z vojenských akcií predošlého roka, čo znamenalo, že Nové Zámky, chorvátsky Novigrad i sedmohradský Veľký Varadín zostali v osmanských rukách.

Uhorská šľachta to vnímala ako nezáujem Viedne riešiť problémy krajiny; jej nevôľa zvyšovala aj skutočnosť, že nemala zastúpenie pri mierových rokovaníach a bola vytláčaná z vedúcich pozícií v kráľovstve.

Neúspešné sprisahanie

Nespokojnosť v Uhorsku vyústila roku 1666 do tajného sprisahania magnátov, ktoré podľa svojho vodcu bolo pomenované ako Vešelénioho (Wesselényiho) sprisahanie. Zapojili sa doň príslušníci najvýznamnejších uhorských veľmožských rodov. Sprisahanie bolo roku 1667 prezradené, pokusy o odpor potlačené a viacerí činitelia sprisahania boli roku 1671 popravení.

Cisár Leopold I. zrušil uhorskú stavovskú ústavu, začalo sa prenasledovanie podozrivých a konfiškovanie ich majetkov. Uhorské posádky nahradzovali cudzími žoldnieri, zavedením tzv. por-

ciového systému musela každá stolica vydržiavať určitý počet cisárskych vojakov a zásobovať ich potravinami a krmivom. Hospodársky, sociálny a vojenský útlak sprevádzali obmedzovania náboženskej slobody a násilná rekatolizácia.

Úteky ľudu i zemanov pred útlakom a násilnosťami miestami dostali hromadnú podobu. Smerovali predovšetkým na územie tzv. Partia, čiže oblastí, ktoré patrili striedavo Sedmohradsku, Osmanskej ríši a Uhorskému kráľovstvu. Tu sa postupne tieto skupinky, podporované emigrantskými kruhmi, samotným sedmohradským kniežaťom a Osmanmi, grupovali a ozbrojovali. Najvýraznejšiu ozbrojenú podobu nadobudli v kuruckom hnutí.

Jadro kuruckých ozbrojencov tvorili bývalí vojaci hradných posádok, hajdúsi a poddaní utekajúci pred ťažkým životným osudom, drobní zemanovia, nižšia a stredná šľachta, protestantskí kazatelia i študenti.

Kurucké výpady

Od začiatku 70. rokov 17. storočia podnikli kurucké oddiely viaceré vpády na Slovensko a 14. septembra 1672 zvíťazili pri Haniske nad regulárnym cisárskym vojskom. Načas obsadili aj niektoré východoslovenské mestá. V októbri 1672 sa pod kontrolu kurucov, ktorým velil potomok zemplínskej zemianskej rodiny Gašpar Pika, dostal aj Oravský hrad. Pikovi sa podarilo vzbúriť široké okolie, ale útoku cisárskych vojsk generála Johanna Sporcka odolať nedokázal. Spolu s veliteľom stráže hradu a 24 richtármi okolitých dedín bol popravený.

Od začiatku 80. rokov 17. storočia kurucké hnutie dostávalo nové dimenzie. Do čela hnutia sa dostal mladý gróf Imrich Tököli, ktorý sa narodil roku 1657 v Kežmarku a študoval na evanjelickom kolégiu v Prešove. Po Vešelénioho sprisahaní, do ktorého sa zapojil aj jeho otec Štefan Tököli, Imrich ušiel do Sedmo-

hradská, kde získal značný vplyv medzi utečencami.

Už roku 1678 stál Imrich Tököli na čele jedného z prúdov kuruckých bojovníkov, ktorý operoval v Šariši a na Spiši, postúpil až k banským mestám a pod nátlakom prinútil viaceré z nich ku kapitulácii. Svoje vojenské úspechy dosiahol v spolupráci s poľskými pomocnými oddielmi pod vedením francúzskych dôstojníkov. Gróf si získal veľkú podporu najmä v Sedmohradsku. Podarilo sa mu urovnať spory, ktoré vládli medzi kurucmi, a v januári 1680 ho zvolili za hlavného veliteľa spojených kuruckých vojsk.

Keď kurucké hnutie stratilo podporu Francúzska a Poľska, začalo sa čoraz viac orientovať na Osmanskú ríšu. Tököliho vyslanci na jeseň roku 1681 predložili v Istanbule návrh na utvorenie samostatného uhorského kniežatstva. Malo zahŕňať sedem uhorských stolíc, ktoré počas povstania Gabriela Betlena a Juraja I. Rákociho boli pripojené k Sedmohradsku a ktoré od roku 1680 Tököli skutočne aj ovládal. Neskôr k tomuto územiu pripojil aj ďalších päť stolíc, niektoré z územia dnešného Slovenska.

Pod záštitou Osmanov

Spomínaná oblasť bola centrom ustavičných vojenských konfliktov a ich kontrola prostredníctvom osmanského vazala Vysokej porte vyhovovala. A tak začiatkom roka 1682 Tököliho emisári dostali prísľub vojenskej podpory od Osmanov. Medzitým Tököli slávil svadbu v Mukačeve s Helenou Zrínskou, vdovou po Františkovi I. Rákocim, vďaka čomu získal aj obrovské rákociovské majetky, predstavujúce širokú hospodársku základňu pre jeho odboj.

Tököli ako vazal Porty začal v roku 1682 ozbrojené akcie na cisárskom území. Jeho vojakom sa lesťou podarilo dobyť citadelu pri Košiciach a pod hrozbou, že ak sa mesto nepoddá, vydá

Kežmarský rodák Imrich Tököli (1657 – 1705)

Súdové znázornenie popravy Františka Nádašdyho, Františka Frangepána a Petra Zrínskeho v roku 1671

ho napospas Osmanom, Tököli získal aj Košice. Obsadil Prešov a Levoču a čoskoro sa zmocnil celého východného Slovenska, Liptova aj Oravy. Pomáhala mu v tom najväčšia osmanská armáda, akú kedy Vysoká porta poskytla vodcom protihabsburských povstaní. Po získaní Filakova Osmani oficiálne uznali Tököliho vládu na ním obsadenom území.

Budínsky miestodržiteľ beg Uzun Ibrahim mu 16. septembra 1682 odovzdal insignie symbolizujúce kráľovskú moc a Tököli sa zaviazal platiť sultánovi za ochranu ročne 40-tisíc toliarov. Uvedomoval si však, že titul kráľa udelený od pohanského sultána by jeho autoritu v Uhorsku neupevnil, a tak kráľovskú hodnosť neprijal. Používal titul knieža a pán Uhorska. Tököliho kniežatstvo Turci nazývali Orta Madžaru – Stredné Uhorsko.

Chabé prímerie

Vodca povstania vojensky ovládol veľkú časť Slovenska vrátane banských miest až po rieku Hron. Cisárske vojská sa sťahli za Váh. Spoločovanie kurucov s Osmanmi stálo obyvateľov Slovenska nemalé obete. V novembri 1682 Tököli uzavrel s cisárom Leopoldom I. prímerie. Prepustil Viedni banské mestá, za čo dostal odškodné tritisíc zlatých mesačne a počas trvania prímeria územie Slovenska po rieku Hron. Cisár však jeho kniežací titul neuznal.

Pokles moci Osmanov znamenal aj koniec autority Imricha Tököliho. Počas obliehania Viedne veľkou osmanskou armádou roku 1683 sa mu síce podarilo Bratislava, ale dobývať hradný vrch sa už neodhodlal. K mestu sa blížili vojská vojvodu Karola Lotrinského, ktoré Tököliho prinútili ustúpiť. Začiatkom augusta 1683 táboril spolu s osmanskými oddielmi pri Trnave. Pri požiari, ktorý tu vypukol, sa nepodarilo nájsť

klúče od mestských brán a mnoho ľudí v meste uhorelo. Kuruci a Osmani využili paniku a dali sa do rabovania. Turci dokonca odviekli viacerých Trnavčanov do zajatia.

Tököli sa nečinne prizeral na porážku Osmanov pri Parkane (dnes Štúrovo) a neúspešne sa pokúšal nadviazať kontakty s Viedňou. Kurucké vojská postupne opúšťali slovenské stolice a ustupovali na východ. Po takmer dvojmesačnom obliehaní a obsadení Prešova cisárskym vojskom a kapitulácii Košíc roku 1685 zostala v rukách povstalcov iba pevnosť Mukačevo, ktorú bránila Tököliho manželka Helena Zrínska.

Nečakaná zrada

V rovnakom čase aj Osmani utrpeli viacero porážok. A tak varadínsky paša Ahmed, dúfajúc, že tým urýchli mierové rokovania medzi Osmanskou a habsburskou ríšou, pozval Tököliho na slávnostný obed, kde ho dal uväzniť so zámerom vydať ho cisárovi. Keď sa zvest o tom rozšírila, asi dvanásťtisíc kurucov prešlo do cisárskeho tábora. Osmani si uvedomili svoj omyl a vodcu kurucov prepustili. Varadínskeho pašu za trest popravili, ale rozpad kuruckého spoločenstva sa už nedal zadržať.

V roku 1688 padla aj posledná bašta bývalej kuruckej moci – Mukačevo. Vtedy však Tököli ako vazal osmanského sultána bojoval na rozličných bojiskách ďaleko od Uhorska. Zomrel v tureckom Izmite roku 1705 (jeho telesné pozostatky až v roku 1906 preniesli do Kežmarku a uložili v evanjelickom kostole).

Tököliho sporné spojenie s osmanskou mocou mu v kresťanských krajinách Európy vyneslo hanlivé pomenovanie knieža v kaftane.

Text: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Mesto, ženisti a ich pamätník

Dňa 27. augusta odhalili v Seredi pamätník ženistom, ktorý je zároveň symbolom spolupráce miestnej vojenskej posádky s hostiteľským mestom, ako aj s rezortom obrany i veteránskymi organizáciami.

„Ženijné vojsko je mimoriadne dôležité, nasadzuje svoje životy pri rôznych, často veľmi nebezpečných úlohách v zahraničí aj doma. Som preto mimoriadne vďačný primátorovi a mestu Sereď, riaditeľovi Vojenského historického ústavu, veteránom, lokálnym firmám a, samozrejme, vojakom, ktorí sa pričínili o to, aby sme dnes odhalili tento veľmi pekný pamätník,“ konštatoval pri jeho otvorení minister obrany Jaroslav Naď.

Mekka ženistov

Symbolickým pamätníkom je pásový obojživelný transportér PTS-10, ktorý bol určený na prepravu osôb a techniky po súši, ako aj cez vodné prekážky. „Plávajúci transportér je multiplikátom z nášho Vojenského historického múzea Piešťany, máme teda viacero kusov. Aj vďaka tomu sme ho mohli za presne stanovených podmienok zapožičať mestu Sereď, zatiaľ na päť rokov,“ povedal o stroji vyrobenom v roku 1973 riaditeľ Vojenského historického ústavu plukovník Miloslav Čaplovič.

Ako vznikla myšlienka vybudovať pamätník? Odpovedal plukovník v. v. Štefan Jangl, prezident občianskeho združenia UN Veteran Slovakia, v roku 1999 posledný veliteľ nášho ženijného práporu, ktorý pôsobil v misii UNTAES v bývalej Juhoslávii: „Uvedomujúc si, že Sereď je dlhé desaťročia takpovediac mekka slovenských ženistov, zámer vznikol ešte v roku 2019. Dalo by sa povedať, že má troch otcov. Začnem mestom a primátorom, zároveň je to naše UN Veteran Slovakia, plus Zväz

vojakov Slovenskej republiky – klub Sereď. Mesto vyčlenilo pozemok, vybavilo potrebné povolenia a spoločne sme oslovili riaditeľa VHÚ aj rezort obrany, ktorí nám vyšli v ústrety.“ Podplukovník v. v. Ondrej Urban, bývalý zástupca veliteľa 3. ženijnej brigády pre tylo a predseda seredského klubu Zväzu vojakov SR, sa ako amatérsky historik intenzívne zaoberá históriou vojska v Seredi. Práve on pripravil podklady textov na štyroch sprievodných informačných paneloch, ktoré sú súčasťou areálu pamätníka. „Náhradný prápor ženijného pluku 3 bol v Seredi dislokovaný už v roku 1936. V roku 1945 tu sídlil ženijný prápor 9, v roku 1949 sa do Serede presťahoval 64. ženijný pluk československých partizánov, bola tu aj škola na výchovu dôstojníkov ženijného vojska v zálohe, 2. prápor pásových samohybných súlodí, 6. ženijný pluk,

6. ženijná brigáda premenovaná v roku 1990 na 3. ženijnú brigádu, ktorá v roku 1993 zabezpečila vyslanie ženijného práporu mierových síl OSN do bývalej Juhoslávie, potom 5. ženijná základňa a po viacerých ďalších reorganizáciách tu od roku 2002 sídli ženijný prápor 1. mechanizovanej brigády Pozemných síl OS SR,“ konkretizoval pplk. Urban, ktorý v spolupráci s Mestským múzeom v Seredi a OZ Vodný hrad pripravil aj výstavu Z histórie ženijného vojska v Seredi, otvorenú pre verejnosť do 15. októbra. „Také aktivity občianskych združení a miest veľmi vítame, nehovoriac už o tom, že vo viacerých bývalých veľkých posádkových mestách nezostalo po vojakoch ani pamiatky a my máme záujem posilňovať aj

„Nielen pre ženistov, ale aj pre vojakov všeobecne je to prejav partnerstva, rešpektu a spolupatričnosti.“

generál Daniel Zmeko

náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

vojenskú históriu,“ ocenil generálny riaditeľ sekcie ľudských zdrojov MO SR Martin Jakál. Zároveň zdôraznil, že rezort obrany chce razantne zintenzívniť spoluprácu s občianskymi združeniami aj v záujme prezentácie cieľov a poslania ozbrojených síl, pričom tie v Seredi môžu byť príkladom.

Vo svete aj doma

„Plávajúci transportér PTS-10 sme ako pamätník vybrali aj preto, lebo práve on môže symbolizovať pomoc obyvateľom v rámci domáceho krízového manažmentu. V prípade potreby dokáže evakuovať až 72 stojacich osôb alebo 12 pacientov na nosidlách,“ vyrátal plk. Jangl. „Najdramatickejšie to bolo azda v roku 1965, keď dunajská povodeň vytopila 46 obcí, ako aj mestá Kolárovo, Komárno a Dunajskú strelu,“ spomenul plukovník v. v. Iljič Majda, ktorý v Seredi slúžil v rokoch 1963 až 1976. „Práve niekedy v polovici šesťdesiatych rokov dostali ženisti prvé plávajúce transportéry tohto typu,“ spomenul plukovník v. v. Ladislav Kováčik, 83-ročný nestor seredských ženistov, ktorý v čase dunajskej povodne slúžil ako veliteľ ženijnej strojnovej rotiny v Komárne, takže na Žitnom ostrove pomáhal aj on. Podplukovník v. v. Rudolf Tóth, ktorý slúžil v Seredi od roku 1968 do konca minulého storočia, zasahoval s PTS-10 na Váhu aj na Hrone. „Predovšetkým však mám radosť zo stoviek aj tisícok mladých chlapcov, ktorých som naučil obsluhovať ženijnú techniku, vrátane kolegov, ktorí odchádzali v 90. rokoch do misií UNPROFOR a UNTAES,“ dodal. Na odhalení pamätníka sa zúčastnili aj mladšie generácie: „Verejnosti sme pomáhali najmä v okolí Handlovej, pri veľkej povodni v Častej a na mnohých ďalších miestach,“ spomenul plukovník v. z. Dalibor Jelínek, celoživotný ženista, ktorý slúžil aj v Afganistane a seredskému práporu velil v rokoch 2014 – 2015. Podplukovník František Mihalovič bol ako ženista v Afganistane trikrát, slúžil aj v misii UNMEE v Eritrei a seredskému práporu velil v rokoch 2017 – 2019. „V prospech našich občanov sme zasahovali pri zosunutých svahoch v okolí Serede, pri požiaroch smetiska v Hlohovci, v Osuskom to bolo premostovanie, podobne v Rapči či v okolí Prešova. Skrátka, bolo toho naozaj dosť a tento pamätník to symbolicky pripomína.“

Zladený krok

„Areál pamätníka stojí na vhodnom mieste pred bývalými kasárňami neďaleko Váhu, kadiaľ prechádzajú ľudia k rieke za športom či relaxom – a kde neďaleko cvičia aj seredskí ženisti,“ konštatoval viceprimátor mesta Ľubomír Veselický, ktorý si napríklad pamätá pomoc tunajších vojakov počas jednej zimy, keď boli Trnava a okolité obce také zaviate snehom, že museli so svojou technikou pomáhať so zásobovaním. „Spolupracujeme na skvelej úrovni, a ak môžeme hodnotiť posledných desať rokov, čo viem mesto, ani neviem, že by nám, pokiaľ mohli, nevyšli v ústrety,“ ocenil primátor mesta Martin Tomčányi. Mimochodom, aj v ňom tak trochu bije srdce ženistu, lebo pri tomto druhu vojska absolvoval na Šumave po vysokej škole ročnú povinnú službu. Ešte spomenul, ako vojaci vybudovali prístup z brehu k toku Váhu, ktorý okrem ženistov môžu využívať trebárs požiarnici či ľudia so svojimi člnmi. Veliteľ ženijného práporu podplukovník Jozef Kasl spomenul aj dni otvorených dverí pre seredské deti či program počas Medzinárodného dňa detí práve na brehu Váhu, kde ženisti tradične prezentujú svoju činnosť spolu s hasičmi a policajtmi. Nevynechal ani spoluprácu s mestom v období boja proti Covid-19, rôzne podujatia pri významných výročiach, a to spravidla vždy aj s veteránskymi organizáciami, ktorým priestory na ich klubovú činnosť poskytuje rezort obrany práve v seredských kasárňach.

Čo také vojenské symboly ako pamätník v Seredi môžu znamenať pre vnímanie vojska v očiach verejnosti? Odpovedal náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko: „Nielen pre ženistov, ale aj pre vojakov všeobecne je to prejav partnerstva, rešpektu a spolupatričnosti. Najmä mladá generácia je dnes pod vplyvom častých dezinformácií, a to aj vo vzťahu k vojakom. Keďvidia tento stroj, možno sa začnú zaujímať o to, kde slúžil, čo robil, ako fungoval – a kto sú tí, ktorí ho obsluhovali. Vtedy sa možno zamyslia aj nad tým, čo všetko vojaci dokázali a prečo si zaslúžia úctu.“

Text: Pavol Vitko
Foto: autor a TASR

Agentúra NATO pre podporu a obstarávanie

Výhody, limity, možnosti

Obstarávanie v oblasti obrany je zložitý proces plný výnimiek. Jedna z nich umožňuje obstarávanie prostredníctvom agentúr, akou je aj Agentúra NATO pre podporu a obstarávanie (NSPA – NATO Support and Procurement Agency). Ako tento proces funguje a kedy sa oplatí NSPA využiť?

NSPA je výkonným orgánom Organizácie NATO pre podporu a obstarávanie (NSPO – NATO Support and Procurement Organisation), ktorej členmi je 30 členských štátov NATO. NSPA vznikla v roku 2012 zlúčením troch pôvodne samostatných agentúr NATO. Zastrešuje logistickú podporu a podporu v oblasti obstarávania pre svoje členské štáty, ale aj pre iné agentúry NATO a ďalšie medzinárodné organizácie pôsobiace v oblasti vyzbrojovania (napr. OCCAR) či niektoré štáty Partnerstva za mier (PfP).

Medzi aktivity NSPA patrí poskytovanie podpory operáciám a cvičeniam členských štátov NATO a spojencov, zabez-

pečovanie servisu a služieb, manažment životného cyklu produktov, údržba a dodávky náhradných dielcov, odborná a technická podpora a poradenstvo či zabezpečenie strategickú prepravu.

Od roku 2015 zmenou Charty NSPO agentúra zastrešuje aj oblasť obstarávania. Obstarávanie pre jednu krajinu však nie je primárnym poslaním NSPA. Agentúra sa prioritne zameriava na realizáciu obstarania výrobkov obranného priemyslu pre jednotky pred nasadením do a počas vojenských operácií a tiež obstaráva katalogizované alebo štandardizované komodity pre viac štátov spoločne.

Obstarávanie prostredníctvom NSPA prebieha vo všeobecnosti troma spôsobmi:

1. PARTNERSHIPS – NAPOJENIE NA PROJEKT

Prvou z možností obstarávania prostredníctvom NSPA je vstup do partnerstva štátov obstarávajúcich vybraný vojenský materiál, pričom poplatok za členstvo v partnerstve závisí okrem iného od počtu štátov združených v danom partnerstve a zahŕňa poplatky spojené s obstarávaním. NSPA spája požiadavky na dodanie rovnakých tovarov prijaté od viacerých krajín.

2. RANDOM BROKERAGE SERVICES – ZADANIE VLASTNEJ POŽIADAVKY

Na rozdiel od plánovaných partnerstiev sú RBS ad-hoc požiadavky štátov na dodávky a projekty, ktoré nemožno obstarať prostredníctvom špecifického partnerstva. Poplatky za sprostredkovanie závisia od celkového objemu finančných investícií do projektov (asi 3 % nákladov z celkovej ceny investície a ďalšie administratívne poplatky).

3. VÝBER Z KATALÓGU – NÁKUP OFF-THE-SHELF

Poslednou formou je využitie dohôd a zmlúv, ktoré už boli uzatvorené pre niektorú z krajín NATO. Na základe zmlúv uzatvorených v rámci RBS a partnerstiev vytvára NSPA katalóg/databázu výrobkov obranného priemyslu, ktoré je možné získať cez agentúru NATO. Táto možnosť je zároveň najrýchlejšou z troch uvedených. Zatiaľ čo výberom z katalógu môže mať štát výrobok k dispozícii v priebehu 60 dní; napojením na projekt alebo zadáním vlastnej požiadavky môže obstarávanie trvať niekoľkonásobne dlhšie.

Kedy využiť NSPA?

Obstarávanie v oblasti obrany sa líši od štandardného obstarávania, pretože je spojené s obranou štátu a ochranou národných záujmov. Paragraf 1 zákona o verejnom obstarávaní (ZVO č. 343/2015) vymedzuje zoznam výnimiek, keď pri zadávaní zákaziek nemusí prebehnúť štandardné verejné obstarávanie. Medzi ne patrí aj obstarávanie prostredníctvom agentúr. Prostredníctvom NSPA sa spravidla obstarávajú zákazky, ak:

- a) NSPA už má na daný produkt uzatvorenú rámcovú dohodu, ktorej podmienky realizácie obstarania sú hospodárnejšie ako proces obstarania v zmysle zákona o verejnom obstarávaní,
- b) zákazka je určená na zabezpečenie logistickej podpory operácií mimo územia štátu,
- c) zákazka súvisí s logistickou podporou systému, ktorý bol predmetom dodávok už predchádzajúcej zákazky realizovanej prostredníctvom NSPA,
- d) predpokladaná hodnota zákazky je nižšia pri obstarávaní prostredníctvom NSPA ako prostredníctvom verejného obstarávateľa ministerstva obrany,
- e) predmet zákazky nie je možné obstarieť spôsobom verejného obstarávania MO SR.

POZITÍVA	
ČAS	Veľmi rýchly proces (okolo 60 dní), najmä pri nákupoch off-the-shelf.
CENA	Spájanie zákazníkov a ich požiadaviek takmer automaticky vedie k znižovaniu konečnej ceny z dôvodu nižších nepriamych nákladov. NATO, ako aj ostatné medzinárodné organizácie, zároveň obstaráva tovary a služby bez cla a daní. Samotná NSPA funguje na princípe „no profit – no loss“.
INTEROPERABILITA	Z dôvodu spoločných cvičení či účasti na spoločných zahraničných misiách a operáciách musia byť OS SR interoperabilné s ozbrojenými silami ostatných krajín NATO či EÚ. Obstarávanie najmä formou napojenia na už existujúce projekty NSPA prispieva k redukovaniu duplikovania kapacít vojenskej techniky a k zvyšovaniu interoperability vojenskej techniky a materiálu.
PODPORA DOMÁCEHO PRIEMYSLU	Firmy z krajín NSPO môžu požiadať bezplatne o registráciu v databáze NSPA – Source File, z ktorej NSPA používa informácie pri obstarávaní s cieľom získať ponuky od dodávateľov tovaru a služieb. Slovenský obranný priemysel sa týmto spôsobom môže uchádzať o získanie medzinárodných zákaziek alebo má možnosť podieľať sa na zákazkách od iných štátov v partnerstvách NSPA.
TRANSPARENTNOSŤ	V rámci NATO kontrolu zabezpečuje IBAN (International Board of Auditors for NATO), ktorý dohliada nad kvalitou a transparentnosťou procesov.
KVALITA	NSPA má k dispozícii aktualizovanú databázu vybraných certifikovaných dodávateľov a udržiava kontakty so zbrojárskym priemyslom vďaka vyše 5 000 kontraktom, ktoré uzatvára každý rok. Výber dodávateľov je náročný proces, ktorý často presahuje logistické možnosti organizácií pôsobiacich v rámci jedného členského štátu. NSPA túto záťaž pre štáty eliminuje.
ROVNAKÉ ZAOBCHÁDZANIE	Obstarávanie v rámci NSPA prebieha spôsobom „first come first served“. Žiaden štát nie je uprednostňovaný z dôvodu veľkosti zákazky či ekonomického potenciálu, alebo politických vplyvov. Uvedené má význam najmä pre malé štáty, akým je aj Slovenská republika.
NEGATÍVA	
POPLATKY	Okrem ceny za samotný nákup je potrebné uhradiť aj administratívne a sprostredkovateľské poplatky pre NSPA.
ŠPECIFICKOSŤ	Proces delegovania na NSPA nemusí vždy zahŕňať možnosť získať jedinečné podmienky pre krajinu, ktorá o obstaranie požiadala.
ČAS	Riziko dlhého trvania procesu v prípade napojenia na projekt alebo random brokerage.

V roku 2019 sekcia modernizácie MO SR (SEMODO) realizovala prostredníctvom NSPA požiadavky v hodnote viac ako 5 mil. eur. Predmetom požiadaviek boli odevy a prilby, pyrotechnické obleky EOD, výzbroj pre OS SR, zameriavače a adaptéry k výzbroji OS SR, pozorovacie prostriedky a balistické prilby. Medzi požiadavky SEMODO na obstaranie prostredníctvom NSPA k 1. septembru 2020 patria zatiaľ protitankový raketový systém Spike s príslušenstvom, príslušenstvo C-27J Spartan,

materiál a výstroj pre špeciálne sily OS SR, balistické radar, buldozéry, nočné videnie NVG-18, teleskopické nakladače, príslušenstvo k UH-60 a iné. Keďže v niektorých prípadoch ešte nie je ukončené výberové konanie, nie je možné uviesť ani konečnú cenu za obstarávanie daných materiálov.

Text: Mgr. Barbora Hrozenková, PhD.
Analytický útvar MO SR

Veselý desiatnik Veszelka

Z pätnástich disciplín, ktoré v piatok 11. septembra vypísali organizátori 55. ročníka atletického mítingu Pravda – Televízia – Slovnaft, ovládli reprezentanti Slovenska päť, z toho športovci VŠC Dukla Banská Bystrica štyri.

V konkurencii 130 atlétov z 20 krajín boli z Dukly najlepší Miroslav Úradník a Mária Katerínka Czaková na 3 000 m chôdze, obaja vo svetovom výkone roka. Prvá bola aj Martina Hrašnová v kladive a senzáciou sa stal Tomáš Veszelka. Ten v trojskoku porazil dvojnásobného olympijského víťaza a štvornásobného majstra sveta Christiana Taylora z USA.

Chce byť čatárom

Desiatnik Tomáš Veszelka, vlni napríklad strieborný na VII. armádnych svetových hrách, sa napriek radosti usiloval ostať pri zemi: „Viem, že dnes išiel Christian na pol plynu, keby veľmi chcel, určite by ma zdolal. On je predsa trojskokan z inej planéty,“ povedal o svetovom šampiónovi, ktorý na P-T-S vlni zvíťazil a do Šamorína určite nepricestoval prehrať. Na dôvažok: tretí bol Max Hess z Nemec-

ka, majster Európy z roku 2016. No a keď sa Tomáš dospel o Taylorovom vyjadrení, že sú kamoši, že mu blahoželá k víťazstvu pred domácim publikom a teší sa, ako napreduje, veselo povedal:

„Znie to fantasticky, je to sen asi každého atléta poraziť svetovú legendu vo svojom športe a ešte počuť takéto slová, no aj tu vidieť, aký je Taylor formát, aký je žičlivý a vie sa tešiť tiež z úspechov druhých.“

V Dukle T. Veszelku od leta trénuje Michal Škvarka. „Mišo to skrátka trafil, pozná ma, aký som typ športovca, veľmi dobre sme si sadli,“ pochvaloval si a zároveň dodal: „V Dukle výborne spolupracujeme aj s fyzioterapeutom Denisom Freudenfeldom na biomechanike, ktorý však bol teraz na výcviku, a azda aj preto sa mi nevyhli drobné zranenia. Teším sa, že sa už čoskoro vráti,“ povedal o skúsenom fyzioterapeutovi, ktorý by po mesačnom kurze v Základni výcviku a mobilizačného dopĺňovania v Martine mal byť povýšený do hodnosti nadrotmajster. Povýšenie sa črtá aj desiatnikovi Veszelkovi: „Vojakom som od marca 2016. Za Duklu som pretekal aj

rok predtým, no možnosť stať sa profesionálom som dostal až potom, ako som sa na majstrovstvách Európy do 23 rokov priblížil na pár centimetrov k bronzovej medaile. Dukla mi dala skvelé športové zázemie a stabilný finančný príjem, čo v období koronavírusu vnímam o to intenzívnejšie.“ Aj preto sa chce udomáčniť vo svetovej špičke, postúpiť do finále olympiády aj majstrovstiev sveta a zabojovať o pódium. No nielen to: „Najmä pre olympiádu sme museli posunúť môj čatársky kurz, takže ak budúci rok Tokio bude, hneď po ňom vymením dres za maskáče.“

Víťazná šnúra žien

Na P-T-S podali slušné výkony aj dukláci – kladivár Marcel Lomnický, ktorému Grék Hristos Frantzeskakis zobral zlato posledným pokusom, ako aj tretia na stovke Stanislava Škvarková. Matej Tóth, druhý v chôdzi na 3 000 m, poňal preteky skôr ako rýchlostný tréning a sústreď sa na splnenie limitu na OH

v Tokiu na 50 kilometrov na jesenných pretekoch v Dudinciach. „Cez týždeň som absolvoval klasické päťdesiatkárске tréningy, takže žiadne ladenie – len som v Šamoríne prehodil výhybku na tri kilometre, pričom už zajtra ma čaká ďalšia 30-kilometrová tréningová dávka,“ avizoval olympijský víťaz a majster sveta nadporučík Matej Tóth. A hneď na to, 15. septembra, odkráčať v Košiciach v rámci finálového kola Slovenskej atletickej ligy 5 000 metrov, kde vyhral a svojmu kolegovi z Dukly Miroslavovi Úradníkovi unikal o 25 sekúnd. V rámci štvorkolovej ligy sa celkovými víťazkami stali už šiestykrát a tretí raz po sebe pretekárky Dukly, muži boli bronzoví. Tu však treba poznamenať, že nie vždy nastupovali v lige v najsilnejšom zložení, lebo sa usilovali využiť aspoň tých niekoľko málo príležitostí, ktoré ponúkalo medzinárodné meranie síl.

Dvojstranu pripravil: Pavol Vitko

Foto: autor, TASR, Matúš Čúma, Juraj Majer

Štvornásobný šampión

Tvrdu prípravu aj v období koronavírusu zúročil dôstojník skupiny elektronického boja vrtulníkového krídla Prešov nadporučík Michal Girášek (v čiernom drese) na to, aby sa po štvorročnej prestávke stal už štvrtý raz majstrom Slovenska v armwrestlingu. Na septembrovom šampionáte bol zlatý v kategórii do 85 kg medzi ľavákmi. V pretláčaní pravou rukou skončil druhý. Jeho kolega z vrtulníkového krídla vojak druhého stupňa Dominik Glod, ktorý pôsobí v rámci pozemného zabezpečenia, bol druhý na ľavú ruku a tretí na pravú v kategórii do 75 kg. „Nateraz neviem, či budú majstrovstvá sveta, ktoré sú plánované neskôr na jeseň v Gruzínsku, no i tak sa usilujem udržať vo forme, pretože ma čaká ešte niekoľko domácich turnajov,“ avizuje majster krajiny v tomto netradičnom športe.

Stres verzus šport

Kedže nie vždy sa dostáva z rozpočtu na všetko, čo by vojaci chceli mať v útvare v rámci športového zázemia, príslušníci Strediska CIMIC a PSYOPS v Martine využili mechanizmus Vojenskej podporné nadácie: „Finančný príspevok sme použili na zakúpenie veslovacieho trenažéra a stroja s názvom airbike, čo je vlastne sofistikovaná verzia cyklotrenažéra,“ povedal nadrotmajster Juraj Majer, veliteľ taktického tímu CIMIC. Spomenul, že v minulosti si svojpomocne postavili aj outdoorové cvičisko. „Posilňovacie stroje sme si zaobstarali ešte v júni, využívajú sa na sto percent a niekedy máme pocit, že by sme potrebovali ďalšie dva,“ dodal aktívny poddôstojník. Nečudo, že aj vzhľadom na psychické vypätie, aké museli zvládnuť v boji proti pandémie koronavírusu, premieňali stres na spálené kalórie. A fyzickú kondíciu nepochybne potrebujú aj pred jesennými cvičeniami a prípadným nasadením počas druhej vlny Covid-19.

Viacfaktorová autorizácia

Určite ste sa už stretli s pojmom viacfaktorová autorizácia. No nie každý tomu rozumie, preto si niečo povieme o jej základných princípoch.

Viacfaktorová autorizácia (nie autentifikácia!) je založená na tom, že na prístup potrebujete viac rozdielnych faktorov.

Faktor v tomto prípade predstavuje hmotnú či nehmotnú informáciu, ktorá sa použije ako vstup do „zámkový“ systému.

Všetci poznáme jednofaktorovú autorizáciu – heslo. Zadáť správne heslo, prihlásim sa do systému. Jednoduché z pohľadu používateľa, komplikované z pohľadu informačnej bezpečnosti. Ak vám niekto heslo odcudzí (odpozoruje či uhádne), vy to nezistíte. Odcudzené heslo nebolí ani inak nesignalizuje, že by sa malo zmeniť. Preto sa preventívne vynucuje rotácia hesiel. Používateľ si ich píše na papier, aby si pamätal, aké práve platí. Informačná bezpečnosť plače. (Historka z praxe: jeden plukovník dostal

nový počítač a zrazu nevedel heslo do MIL-u. Zistilo sa, že heslo mal nalepené na spodnej strane klávesnice, ktorá sa vymenila spolu s počítačom.)

Aby heslá neboli až takým problémom, vymyslela sa viacfaktorová autorizácia. Bežne

sa používa dvojfaktorová (2FA), niekde aj trojfaktorová (3FA). Za faktory sa považuje niečo, čo viem; niečo, čo mám; niečo, čo som. Niečo, čo viem: toto je to nešťastné heslo alebo PIN, či nejaký vzorec. Mal by som ho poznať len ja, no vieme, že tento faktor nemá dokonalý spôsob ochrany. Niečo, čo mám: napríklad prístupová karta, mobil alebo iná „vec“, ktorú musí používateľ vlastniť a použiť na autorizáciu. Odcudzenie je viditeľné a agresor sa k veci musí dostať fyzicky, čo v kyberpriestore nie je bežné. Niečo, čo som: tu ide o priamu alebo nepriamu biometriu. Priamou biometriou myslím odtlačok palca, sieťnicu, zvuk hlasu, tvár. Má málo výhod a veľa nevýhod, ale o tom ino-

kedy. Nepriamou biometriou je napríklad kontrola občianskeho či služobného preukazu, pasu atď.

Pri viacfaktorovej autorizácii musím poznať heslo, mať prístupovú kartu a musím to byť ja. Všetky tri faktory sú 3FA, kombinácia dvoch je 2FA.

Aké z viacfaktorovej autorizácie vyplývajú výhody? Ak vám niekto odcudzí heslo, nič tým nedosiahne. Potrebuje ešte vašu prístupovú

kartu, čo si môžete všimnúť. Alebo mobil, kde treba niečo stlačiť, čo si dnes všimne každý do piatich minút. A keď vám niekto ukradne aj heslo, aj kartu, ešte musí vlastniť odtlačok vášho prsta (v prípade 3FA).

Dobre implementovaná 2FA vie chrániť účet výhodnejšie ako obyčajné heslo. Preto napríklad všetky platobné karty a ich použitie v bankomatoch sú chránené PIN-om (2FA: niečo mám – karta, niečo viem – PIN). Platba v obchode je voľiteľne 3FA: zaplatím kartou, zadám PIN a predavačka si môže vypýtať občiansky preukaz, teda skontroluje, či som to ja. Nepriamo biometria v praxi.

Prístupy do „lepších IT systémov“ sú napríklad bežne chránené PKI kľúčovými pármami, ktoré sa musia fyzicky preniesť na cieľové zariadenie pred prvým použitím. Paranoidnejší používatelia môžu mať vstup do systému zabezpečený certifikátom a heslom (v tomto poradí). Vtedy je prvý faktor najsilnejší a chráni ďalšie kroky autorizácie. Agresor teda nevie, čo ho čaká za prvým faktorom, a nevie sa na to pripraviť. To dáva informačnému technikovi čas odhaliť prienik a podniknúť obranné kroky.

Microsoft zverejnil minulý august štatistiku svojich prienikov. Denne na jeho účty podniknú 300 miliónov útokov, pričom 99,9 percent z nich by zachránila 2FA. Bežné heslo už naozaj nestačí. Preto ak máte niekde účet (mailová služba, cloudové úložisko, sociálne siete, steam), čím skôr si zapnete 2FA, tým lepšie.

mjr. Ing. Peter Garaj
odbor bezpečnostnej prevádzky
technická sekcia
Národný bezpečnostný úrad

Dopravné krídlo Kuchyňa

Po vzniku Armády SR 1. januára 1993 do 1. októbra 1995 bol na letisku Kuchyňa dislokovaný 2. zmiešaný letecký pluk. V rámci 32. leteckej základne a neskôr 2. leteckej základne Kuchyňa prešli letecké jednotky od 1. októbra 1995 až do roku 2003, do vytvorenia samostatnej dopravnej letky, rôznymi reorganizačnými zmenami. Od 1. apríla 2006 bolo vytvorené dopravné letecké krídlo Kuchyňa a od 1. júla 2009 sa zmenilo na dopravné krídlo Kuchyňa.

Dopravnému (leteckému) krídlu Kuchyňa prezident SR v roku 2008 za výborné plnenie úloh zapožičal čestný názov Dopravné krídlo generála Milana Rastislava Štefánika.

Dopravné krídlo Kuchyňa patrí do organizačnej štruktúry Vzdušných síl Ozbrojených síl SR. Jeho hlavným poslaním je zabezpečovať taktickú leteckú prepravu osôb, materiálu a výzbroje, výpomoc v plnení úloh leteckej pátracej služby

a plnení úloh pozemnej pátracej a záchrannéj služby. Taktiež zabezpečuje plnenie úloh v rámci NATINAMDS a v prípade potreby je pripravené pomáhať verejnosti pri riešení úloh domáceho krízového manažmentu a medzinárodného krízového manažmentu pod vedením NATO, OSN alebo EÚ.

Popis znaku:

V gotickom štíte so striebornou bordúrou je na modrom poli striebornou farbou zobrazená silueta lietadla z čelného pohľadu, so zlatými kolesami podvozka, ako špecifický symbol útvaru. V hornej časti, v hlave znaku, je umiestnený na modrej ploche v striebornej farbe veľkými písmenami názov vojenského útvaru DOPRAVNÉ KRÍDLO a pod ním miesto dislokácie KUCHYŇA.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

MILITARY ENGLISH

NOVICHOK

Priprava: Nadežda Kochmanová • Foto: NATO

The term Novichok (Russian for “newbie”) is a common designator for a family of seven nerve agents secretly developed by the Soviet Union in the early 1970s, utilizing the results of research into nerve agents made by Germany in the 1930s and the UK in the 1950s. The Novichok program was **exposed** in 1991 by Russian chemist named Vil Mirzayanov, who claimed Novichoks are **binary** chemical weapons consisting of two precursor chemicals that are allowed to mix together directly before use.

Based on what we know about them, Novichoks work in the same way as other nerve agents, disrupting nerve signals to the muscles by **inhibiting** an enzyme called acetylcholinesterase. The gaps between nerve cells become **flooded** with acetylcholine, causing continuous contraction of the muscles. Symptoms include **convulsions** and difficulty breathing.

The chemical structures of Novichok agents **bind** more tightly and rapidly to their enzyme target than other nerve poisons such as sarin or tabun. This causes death within minutes by making normal nerve-muscle, nerve-**gland** and nerve-heart function impossible. However, if the dose is insufficient, death may be delayed or prevented but the victim continues to suffer from **seizures**, neuromuscular weakness, liver failure and other damage. Should a person be suspected a victim of Novichok attack, the treatment applied is the same as for other types of nerve agents: atropine to block the effects of acetylcholine, pralidoxime to restore acetylcholinesterase activity, diazepam to stop convulsions, and ventilation to assist breathing.

The agents are reportedly capable of being delivered as a liquid, aerosol or gas via a variety of systems, including artillery shells, bombs, missiles and spraying devices. The problem with Novichok agents is that they – unlike sarin or VX – do not leave **telltale** signs of poisoning in the body, such as high blood levels of certain chemicals, which makes them harder to detect. Novichok agents were designed to be undetectable by NATO chemical warfare detection methods, and to **circumvent** any NATO protective gear. It would be equally difficult to clean up, because exactly which of the Novichok chemicals was used cannot be definitively determined.

Novichok was **implicated** in the spring 2018 poisoning of four people in the UK including Sergei and Yulia Skripal, causing the death of Dawn Sturgess in Amesbury; and more recently in August 2020 case of the Russian opposition leader Alexei Navalny. The attacks have been attributed to Russia, either the country's intelligence service or a **rogue** who obtained them illegally. Moscow vehemently denies either involvement in the poisonings or development of the Novichok chemicals.

In November 2019, the Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW), which is the executive body for the Chemical Weapons Convention (CWC), added the Novichok agents to its “list of controlled substances”.

QUESTIONS:

1. Do akej rodiny látok patrí novičok?
2. V akom skupenstve sa predpokladá, že je novičok schopný nasadenia?
3. Prečo je také ťažké identifikovať novičok ako použítú látku?

GLOSSARY

- **exposed** /ɪk'spəʊzd/ – odhalený, prezradený;
- **binary** /'bainəri/ – binárne;
- **inhibiting** /ɪn'hɪbətɪŋ/ – potláčať, zabraňovať;
- **flooded** /'flʌdəd/ – zaplavený;
- **convulsions** /kən'vʌljənz/ – kŕče;
- **bind** /baɪnd/ – viazať sa;
- **gland** /glænd/ – žľaza;
- **seizures** /'si:ʒəz/ – záchvaty;
- **telltale** /'tel,tel/ – usvedčujúci, prezrádzajúci;
- **circumvent** /sɜ:kəm'vent/ – zaobísť sa, vyhnúť sa;
- **implicated** /'ɪmplɪkətɪd/ – zapletený;
- **rogue** /rəʊg/ – vyvrheľ, darebák.

♦ Vždy sa teším, keď sa mi podarí zísť na stretnutie nášho Klubu vojenských dôchodcov v Banskej Bystrici, aj preto, lebo si tam prečítam Váš výborný vojenský časopis Obrana. Mám ho rád celý, aký je, čítam ho od začiatku do konca. Stretnutia klubu bývajú každú stredu v budove bývalého vojenského gymnázia, no nie vždy sa mi podarí byť medzi svojimi, zasmiať sa, zahrať

na harmonike, zaspomínať. S chôdzou to totiž už nie je také jednoduché a musím ísť taxíkom. No keď môžem, prídem a bude ma čakať aj Váš mesačník Obrana. Držte sa, držím Vám palce.

Vladimír Strmeň, poručík v. v., priamy účastník SNP

■ Svojím obetavým nasadením počas koronakrízy ste preukázali pomoc a podporu nášmu mestu, za čo Vám chcem spolu s krízovým tímom sekcie sociálnych vecí hlavného mesta SR Bratislavy poďakovať a vyjadriť svoju úctu i obdiv. Počas tohto neľahkého obdobia sa mesto a spolupracujúce organizácie sústredili na pomoc najohrozenejším skupinám obyvateľstva, kam patrili okrem seniorov aj ľudia bez domova. Práve oni nemali možnosť domácej karantény a boli odkázaní na našu pomoc. Byť v núdzi, navyše za mimoriadnej situácie, je o to väčší problém. Je to situácia, ktorá si žiada každú pomocnú ruku. Aj vďaka Vašej ochote a profesionalite vo veci koordinácie spolupráce medzi mestom a ozbrojenými silami sme mohli pomáhať tým, ktorí to najviac potrebovali. Do epidemiologických opatrení na území mesta a do vybudovania karanténneho mestačka na Zlatých Pieskoch sme sa pustili s cieľom zabezpečiť adekvátnu pomoc a zároveň chrániť verejné zdravie ostatných obyvateľov nášho mesta. Jedine takto bolo možné minimalizovať šírenie epidémie v tejto zraniteľnej komunite. Veľmi si ceníme to, že vďaka Vašej pomoci bola realizácia týchto opatrení možná, aj keď vzhľadom na mnohé komplikácie nie vždy jednoduchá. Som rád, že sme mohli pomôcť tým, ktorí to najviac potrebovali, a zároveň som vďačný, že sa nám to spolu podarilo zvládnuť.

S úctou

Matúš Vallo, primátor hlavného mesta SR Bratislavy (list plukovníkovi Jozefovi Svitkovi zo strategického centra krízového manažmentu, prostredníctvom ktorého ďakuje aj ostatným príslušníkom Ministerstva obrany a Ozbrojených síl SR za pomoc hlavnému mestu v čase koronakrízy)

♦ Vážená redakcia, chcem sa poďakovať všetkým, ktorí sa podieľajú na tvorbe rezortného mesačníka Obrana, pretože práve tento časopis prispel významným a mimoriadnym podielom prostredníctvom svojich aktuálnych, výstižných a odborných článkov k vzniku mojej novej diplomovej práce s názvom: Služba v Ozbrojených silách Slovenskej republiky, jej podmienky a sociálne zabezpečenie v zmysle platných noriem. Redakcia Obrana mi takto vlastne pomohla vyššie uvedenú diplomovú prácu dostať na takú kvalitatívnu úroveň, že som s ňou mohol byť pri obhajobe úspešný. Vaše články totiž erudovane približujú a objasňujú službu v OS SR po stránke odbornej, vedomostnej a legislatívnej, sú tiež prepojené s reálnou praxou. Takto aj záujemcom o vstup do OS SR ponúkate jedinečný ucelený pohľad na danú úzko špecializovanú profesijnú pracovnú oblasť, akou je práca profesionálneho vojaka. Potenciálni záujemcovia, ktorí majú záujem o vstup do OS SR, majú vďaka Vášmu mesačníku možnosť využiť relevantné informácie, prípadne ich porovnať s inými, a tak sa slobodne rozhodnúť, či majú skutočný záujem o vstup do OS SR, alebo si zvolia inú životnú cestu.

S úctou a prianím všetkého najlepšieho

rtm. Mgr. et Mgr. Jaroslav Solín, starší technik, odbor služieb KIS, Základňa stacionárnych KIS Trenčín

Vaše starosti... ...na našu hlavu

Narábanie s ťažkými predmetmi patrí k všednému dňu vojaka. Čo však o nosení ťažkých predmetov hovoria predpisy?

Štatisticky druhým najčastejším zdrojom smrteľného pracovného úrazu v SR bola za rok 2019 neodborná manipulácia s bremenami. Breno môže byť živé (osoba alebo zviera) či neživé (predmet).

V zmysle nariadenia vlády SR č. 281/2006 Z. z. o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách pri ručnej manipulácii s bremenami (ďalej len „nariadenie“) ručná manipulácia s bremenami zahŕňa akékoľvek podopieranie, držanie alebo prepravovanie bremien vrátane ich zdvíhania, ukladania, posúvania, ťahania, tlačenia, nosenia, premiestňovania či iného pohybovania, čo môže predstavovať riziko poškodenia zdravia, ktoré z dôvodu vlastností bremien, ergonomických faktorov a vplyvom nepriaznivých podmienok (nesprávny pracovný postup, nedostatočné OOPP, nevyhovujúce pracovné prostredie, individuálne faktory, nedostatok osobných predpokladov) spôsobujú poškodenia podporno-pohybovej sústavy, najmä chrčnice zamestnanca.

V prílohe č. 2 nariadenia vlády sú uvedené smerné hodnoty na zdvíhanie a prenášanie bremien, rozdelené podľa veku, pohlavia a priaznivých a nepriaznivých podmienok.

Zdravotnými rizikami nesprávnej manipulácie s bremenami sú kumulatívne poruchy podporno-pohybovej sústavy spôsobené v dôsledku dlhodobého opakovaného manipulácie s bremenami (najmä bolesti v krížovej oblasti) a tiež akútne zranenia ako rezné rany alebo zlomeniny. Riziko poškodenia zdravia zamestnancov, a teda aj pravdepodobnosť vzniku úrazu pri manipulácii s bremenami sa spájajú s mnohými faktormi od pracovného prostredia (napr. nadmerné teplo alebo chlad, nedostatočné osvetlenie, nerovná podlaha) po individuálne fyzické faktory, organizačné a psychosociálne faktory (monotónna práca alebo vysoké pracovné tempo). Príčinou vzniku ochorení v súvislosti s prácou s bremenami je najčastejšie kombinácia organizačných, vonkajších a psychofyziologických faktorov pri manipulácii s bremenami, najmä pri ich ohýbaní, skrúcaní a premiestňovaní, nesprávne a statické pozície, vibrácie, slabé osvetlenie alebo nedostatočná fyzická predispozícia, nadmerná hmotnosť, rýchla práca, nesprávne sedenie alebo státie v rovnakej polohe. Preto je nevyhnutné, aby zamestnávateľa efektívne posudzovali zdravotné a bezpečnostné riziká, ktorým sú vystavení ich zamestnanci, a potom prijali účinné preventívne opatrenia a školenia pre zamestnancov.

Mgr. Kristína Mikulová

hlavný bezpečnostný technik

Úrad procesného riadenia, organizácie a špecializovanej štátnej správy/odbor riadenia špecializovanej štátnej správy MO SR

Pek(el)ne po slovensky

Za hranicami spisovnosti

Medzi slovami, nemilosrdne vykázanými za hranice spisovnosti, ktoré potajomky i verejne často používame, nepochybne svieti sloveso „zdieľať“. Vyhlásený čechizmus, ktorý v našich aktuálnych slovníkoch jednoducho neexistuje. Nevedia sa bez neho zaobiť informatici či ekonómovia, žije v komunikácii. A očakáva sa, že na milosť ho vezmú aj jazykovedci. Jeho rehabilitácia by sa údajne mala týkať aspoň informačných technológií, kde by bolo hodnotené ako odborný termín v zmysle anglického „sharing“. Bohemizmus „zdieľať“ odvodený z českého „sdílet“ sa používa vo význame mať niečo spoločné. Ak je spoločný názor, dá sa to preložiť aj výrazom „súhlasiť“, ak sú spoločné dáta, môže sa použiť slovo „sprístupniť“ atď. Možnosť správneho slovenského prekladu je podľa kontextu veľa: deliť sa o niečo, robiť niečo spoločne, vymieňať si, šíriť, zverejniť, spoločne používať... Vyznávači *zdieľania* oceňujú jeho stručnosť a mnohovýznamovosť, takže ho uprednostňujú pred namáhavým preštylizovaním celej výpovede. Týka sa to predovšetkým zaužívaných výrazov, ako napr. *zdieľaná ekonomika* (shared economy), *zdieľané služby* (shared services) alebo *zdieľané adresáre*, ktoré by inak museli preformulovať do viacslovných pojmov *ekonomika spoločného využívania zdrojov*, *spoločne využívané služby*, *priečinky s obsahom dostupným viacerým používateľom* a pod. (ela)

Plná poľná, rozhlasový armádny magazín pre vojakov a nevojakov, je tu pre vás **každý piatok o 21.05 hod.** na všetkých okruhoch Rádia Regina a v repríze v sobotu o 00.30 hod.

Pripomienky, tipy a názory
posielajte na mailovú adresu
plnapolna@mod.gov.sk

Teší sa na vás
Miroslav Minár

MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVIII. • č. 10/2020 • Redakčná uzávierka 22. 9. 2020 • Do výroby zadané 25. 9. 2020 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslenské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

LOŽ Mesiaca

Nedajte sa oklamať

Učastníci protestných demonštrácií proti zmanipulovaným prezidentským voľbám v Bielorusku sa v Minsku spontánne zložili na obstaranie výkonnej aparatury, ktorá dokáže ozvučiť masové zhromaždenie. Fotografie zo zbierky začali slovenskí konšpirátori obratom vydávať za zábery dokumentujúce vyplácanie odmien plateným protestantom – samozrejme, od západných protištátnych centier. Správy o demonštrácii popieračov koronavírusu a odmietačov nosenia rúšok v Berlíne zasa bez zábran ilustrovali starými fotografiami z masovej technopárty Love Parade. Naopak, dokonale ignorujú fakty o povinnosti nosenia rúšok v Moskve, o chystanom očkovaní občanov Ruska vakcínou proti Covid-19 a rovnako aj o budovaní sietí piatej generácie (5G) v Rusku. Zjavne im nejde o hľadanie pravdy (čo i len tej „alternatívnej“), ale len o rozduchovanie emócií, vášní a rozoštvávanie za každú cenu, podľa hesla čím horšie pre Slovensko, tým lepšie pre nich. (aš)

Nedostali ste Obranu?

Ozvíte sa nám na telefón 0960 31 29 84
alebo na mail obrana@mod.gov.sk

SPRAVTE SI SVOJ KALENDÁR!

V auguste 2021 budeme pripravovať nový
rezortný stolový kalendár na rok 2022.

Môžete doň prispieť aj vy svojimi fotografiami z vojenského života, práce, výcviku, cvičení, misií.

Fotografie vo vysokom rozlíšení s krátkym opisom, menom autora a s označením **KALENDÁR** nám posielajte priebežne e-mailom na adresu obrana@mod.gov.sk najneskôr do 30. júna 2021.

Najlepšie práce zaradíme do stolového kalendára rezortu obrany na rok 2022!

por. ThDr. Stanislav Dulák, PhD.
duchovný trenčianskej brigády
bojového zabezpečenia

Zažiť dotyk

Vo väčšine našich miest sú chrámy zdobené oknami s vitrážou. Ak prechádzate okolo takého chrámu, mnohokrát si to ani nevšimnete, pretože zvonku vitráž vyzerá ako zatemnené okno.

Pestrosť farieb a detailov, ktoré lahodia oku a odkrývajú krásu maľovanú svetlom, môžete obdivovať len zvnútra, keď slnečný jas prežiari chladné sklo.

Pochopiť podstatu vecí, života a viery sa nedá len pohľadom zvonku, treba ísť do hĺbky, skúmať, uvažovať, spoznávať, dotknúť sa, zažiť. Skúseným vojakom, špecialistom vo svojej odbornosti, sa príslušník ozbrojených síl nestane hneď po vstupe do armády. Stáva sa ním postupne, opakovaným tvrdým výcvikom, získavaním potrebných zručností a schopností. Životom spojeným s vojenským remeslom, ktoré ovplyvňuje jeho myslenie, rodinu, vzťahy, priateľstvá...

Podobné je to s vierou a cirkvou. Pri pohľade zvonka sa cirkev môže javiť rôzne. Ešte ako mladý kňaz som počul príbeh študenta, ktorý rozprával o svojej prvej skúsenosti s cirkvou. Vravel: „Veľmi sa mi zapáčilo jedno dievča, a tak som jej začal dvoriť. Dozvedel som sa, že je katolíčka a pravidelne chodí do kostola. Ja som na svätej omši nikdy nebol, no sľúbil som, že pôjdem s ňou. Pamätám si, že keď sme spolu vstúpili do kostola, všade bolo prítmие. V laviciach sedeli staršie panie a čosi si divným spôsobom šepkali. Vtedy som ešte nevedel, že sa modlia ruženec. Zrazu sa rozsvietili svetlá, po chvíli zaznel zvonček, vybehol zvláštne oblečený chlap, postavil sa za stôl v strede a začal spievať. V mysli mi preblesklo: Som v blázcinci! Až čas, poznanie, nadobudnutá viera a Božia milosť mi umožnili odhaliť krásu viery.“ Pochopiť, kto je cirkev a čo znamená mať vieru, sa nedá prečítaním niekoľkých poučiek. Osobný vzťah lásky medzi Bohom a človekom sa nedá sprostredkovať, ten musí človek zažiť. Kto nezažil dotyk Boha vo svojej duši, len ťažko pochopí tajomstvo viery, pretože viera povznáša ľudského ducha a pomáha mu prekročiť hranicu poznania, matérie a dejín. Pozývam vás preto do chrámu vo vašom meste, aby ste odkryli krásu vitráže zvnútra. A zároveň vás pozývam do plnej účasti na živote cirkvi, aby ste spoznali krásu radosti života z viery.

Ako na bolesti v členku

Bolesť na vnútornej strane členka sa vyskytuje pomerne často. Čo môže byť jednou z možných príčin?

V oblasti vnútorného členka prebiehajú tri šlachy: musculus flexor digitorum longus, m. flexor hallucis longus a m. tibialis posterior. Najčastejšie býva postihnutá šľacha m. tibialis posterior, ktorej bolesť sa vyskytuje na vnútornej strane členka, čo je aj často dôvodom vyhľadania lekárskej pomoci.

Bolesť m. tibialis posterior sa označuje aj ako dysfunkcia m. tibialis posterior a často sa vyskytuje v populácii s väčšou nadváhou a obezitou. Vyššie riziko vzniku dysfunkcie sa objavuje najmä pri športe, ale aj u vojakov. V diferenciálnej diagnostike je dôležité vylúčiť únavovú zlomeninu.

Charakteristika dysfunkcie

Dysfunkcia v oblasti m. tibialis posterior je charakterizovaná zníženou pohyblivosťou v oblasti členkového kĺbu. Pacienti majú problém zdvihnúť pätu a majú nižšiu svalovú silu v oblasti členka. Tiež sa znižuje kadencia, rýchlosť a frekvencia ich chôdze. M. tibialis posterior zohráva významnú úlohu v opornej funkcii nohy a tvare samotnej klenby nohy. Najčastejším mechanizmom zranenia je vysoká pronácia členka. Dôležitú úlohu pred zranením m. tibialis posterior zohráva prevencia. Bolesť m. tibialis posterior biomechanicky ovplyvňuje celý pohybový aparát.

Obr. 1

Obr. 2

Príčina vzniku

K väčšine prípadov vzniku dysfunkcie m. tibialis posterior vedie kombinácia vnútorných a vonkajších faktorov. Medzi vonkajšie faktory patrí najmä biomechanické preťaženie, ktoré je spojené s nevhodnou záťažou v podobe vysokej frekvencie alebo intenzity. Mechanické preťaženie je často nepriaznivo doplnené ďalšími vonkajšími faktormi, napríklad nevhodnou obuvou.

Liečba bolesti

Najčastejším typom cvičení, ktoré sa využívajú pri liečbe

bolesti šľachy m. tibialis posterior, sú excentrické cvičenia. Benefit excentrických cvičení pri liečbe bolesti šľachy m. tibialis posterior testovala Kuligová et al. Cvičebný program trval desať týždňov a zaradené doň bolo progresívne excentrické cvičenie. U pacientov bolo zaznamenané signifikantné odznenie bolesti, zlepšenie funkcie a disability. Kuligová et al. testovali aktivitu m. tibialis posterior pri rôznych cvikoch. Prvým bolo priťahovanie chodidla v sede s therabandom, druhým výpon na špičkách a tretím vertikálne priťahovanie s odporom therabandu. Aktivita m. tibialis posterior sa zvýšila pri každom cvičení, no najvýraznejšie pri priťahovaní v sede s therabandom.

Text a foto: Mgr. Dávid Líška
Vojenské športové centrum
Dukla Banská Bystrica

Excentrické cvičenie 1. fáza

V tejto fáze si pacient sadne rovno. Nohu vloží do therabandu alebo inej pomôcky umožňujúcej odpor v excentrickej fáze pohybu (obr. 1).

Excentrické cvičenie 2. fáza

V tejto fáze pohybu pacient vykoná extrarotáciu predkolenia. Pri tom sa sústreďí na brzdenie pohybu a precítenie šľachy m. tibialis posterior. Potom sa dostáva do pôvodnej pozície pomocou addukcie (obr. 2).

Excentrické cvičenie

Princíp cvičenia je rovnaký, ale cvičí sa s prekřížením jednej nohy cez druhú (obr. 3). Druhý koniec therabandu si pacient pridržava sám. Cvik uskutočňuje pomocou pritiahnutia nohy. V excentrickej fáze pohybu sa pacient zameriava na brzdenie pohybu.

Posilňovacie cvičenie

Pri tomto cvičení si pacient zoberie loptu medzi členky a mierne ju stlačí (obr. 4). Potom urobí výpon so stlačenou loptou (obr. 5) a vracia sa do pôvodnej pozície. Cvičenie je nutné vykonávať pod dohľadom fyzioterapeuta. Odporúčania v článku nepredstavujú náhradu lekárskeho vyšetrenia.

Obr. 4

Obr. 5

por. Mgr. Lenka Minichová
11. mechanizovaný prápor
Martin

Najzákladnejšia ľudská potreba niekam patriť

Na to, aby sme sa cítili osamelí, nemusíme byť sami ako Robinson na pustom ostrove. Môžeme byť obklopení množstvom ľudí, ale takými, ktorí nám nerozumejú (alebo my im). Nemôžeme sa s nimi deliť o svoje vnútorné pocity, starosti a radosti. Ako keď prideme do nového kolektívu. Sme síce v spoločnosti ľudí, ale cítime sa osamelo. So žiadnym z tých ľudí sa nemôžeme pohovárať, postažovať sa, keď nám je zle, pochváliť sa, keď sa nám niečo podarí.

Nejde o to, koľko máme kamarátov. Je to o subjektívnej kvalite našich vzťahov – ako veľmi sa cítime emočne vzdialení od ľudí okolo nás. Dokonca aj v manželstve sa veľa ľudí nepodelí o svoje najhlbšie pocity, myšlienky a prežitky a cíti sa preto odcudzené a osamelo.

To, čo nám chýba, je potreba niekam patriť. Je to naša unikátna schopnosť života v skupine, ktorá nám umožňuje sa navzájom chápať, vcítiť, učiť, spolupracovať a budovať.

Máme potrebu podeliť sa. Keď sa nám niečo podarí, chceme sa pochváliť. Na tomto banálnom fakte postavili svoju úspešnú stratégiu sociálne siete, kde sa pochváľime a ostatní nás podporia. Byť obľúbený u ľudí okolo seba a mať pocit, že niekam patríme, je najzákladnejšia ľudská potreba, a preto sa usilujeme byť lepší, ako v skutočnosti sme. Vzhľadom na to, že väčšina osamelých ľudí má sklony k sebahodnoteniu, nepomôže im sledovať dokonalý virtuálny svet ostatných, plný virtuálnych priateľov. Vzápätí zistia, že sa s nimi nemôžu porovnávať, začnú sa cítiť osamelo a v mnohých prípadoch siahajú po najhoršej možnosti riešenia osamelosti – alkohole alebo iných návykových látkach, ktoré ich aktuálny stav len prehĺbia. Čo teda robiť? Je dobré si uvedomiť, že potrebujeme svojich blízkych, s ktorými budeme mať pocit, že niekam patríme. Venujme im pozornosť, budme s nimi v kontakte a nebojme sa urobiť prvý krok, zavolať, napísať im alebo navštíviť ich, pretože potreba niekam patriť je najzákladnejšia ľudská potreba.

2. československá samostatná paradesantná brigáda v ZSSR

Do histórie československých vojenských jednotiek sformovaných počas druhej svetovej vojny v zahraničí sa výnimočným spôsobom zapísala 2. čs. samostatná paradesantná brigáda zorganizovaná na území Sovietskeho zväzu.

Ako jediná z nich sa zúčastnila nielen bojov na fronte, ale bola nasadená aj na bojiskách Slovenského národného povstania a po jeho vojenskej porážke prešla na partizánsky spôsob boja.

Z výcviku vojakov 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády v Jefremove

K rozhodnutiu o výstavbe paradesantnej brigády došlo na konci decembra 1943 na rokovaní prednostu vojenskej kancelárie prezidenta E. Beneša gen. A. Hasala, náčelníka čs. vojenskej misie v ZSSR gen. H. Píku a veliteľa čs. vojenských jednotiek v ZSSR gen. J. Kratochvíla so zmocnencom sovietskej vlády gen. G. S. Žukovom. Jej urýchléné sformovanie umožnila existencia Pluku slovenských dobrovoľníkov. Potvrdzoval to brigádny rozkaz č. 1, vydaný 19. 1. 1944, v ktorom sa uvádzalo: „... dňom 9. 1. 1944, s príchodom prvého transportu z Usmanne, sa začalo s organizovaním 2. čs. samostatnej brigády, ktorá je svojím charakterom vyššou paradesantnou jednotkou, ale po doplnení musí byť schopná plniť aj úlohy pozemnej vyššej jednotky.“

Pravidelný výsadkárske výcvik príslušníkov brigády sa začal už 23. 1. 1944 kurzom pre inštruktorov a ukladáčov padákov. O jeho intenzite svedčí, že do 15. apríla sa uskutočnilo 13 559 zoskokov, z toho 7 675 z balónov a 5 884 z lietadiel. V priemere tak každý príslušník brigády vykonal tri zoskoky z balóna a dva z lietadla. Dňa 17. apríla bol brigáde udelený názov 2. čs. samostatná paradesantná brigáda v ZSSR a 23. apríla jej bola odovzdaná bojová zástava. O týždeň neskôr, v súvislosti s výstavbou 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, sa začal presun jej jednotiek do Proskurova, kde pokračovali vo výcviku až do začiatku septembra 1944. Príležitosť nasadiť ich do bojovej činnosti vznikla po rozhodnutí sovietskeho velenia poskytnúť pomoc Slovenskému národnému povstaniu útočnou operáciou na krosniansko-duklianskom smere. V návrhu plánu na jej vykonanie, ktorý 3. 9. 1944 odoslal veliteľ 1. ukrajinského frontu maršal I. S. Konev sovietskemu najvyššiemu veleniu, sa totiž uvádzalo:

„2. čs. paradesantnú brigádu na začiatku operácie, podľa toho, ako sa vyvinie situácia, buď zhodiť na padákoch v priestore na sever od Stropkova do postavenia hlavných síl slovenských divízií, alebo ju vysadiť na letiskách.“ Podľa maršala Koneva na uskutočnenie tohto zámeru boli potrebné tri skupinové lety po päťdesiatich lietadlách Li-2, ktoré požadoval vyčleniť do jeho dispozície. Odzbrojenie východoslovenských divízií nemeckým vojskom však vysadenie brigády do priestoru ich rozmiestnenia znemožnilo.

V dňoch od 5. do 8. septembra sa jednotky paradesantnej brigády presunuli do poľského Przemyślu a od 12. do 19. septembra boli nasadené do bojov v Karpatko-duklianskej operácii. Po stiahnutí z frontu a sústreďení v poľskom Krościenku sa 26. septembra začal ich letecký presun na povstalecké územie. V jeho priebehu sovietske letectvo do 24. októbra na Slovensko dopravilo 1 928 príslušníkov brigády a 303,6 tony jej materiálu. Postupne prichádzajúce jednotky brigády boli od 8. októbra nasadzované do bojov na najviac ohrozených úsekoch povstaleckého frontu. Dňa 10. októbra dobyli Jalnú a 12. októbra Hronskú Dúbravu, 16. októbra sa účastnili útoku na Močiar, 21. októbra bojovali pri Detve a Dobrej Nive, pri Brezne, Podbrezovej a Čiernom Balogu, 25. októbra v priestore Badín – Vlkanová, 26. októbra pri Šalkovej a v skorých ranných hodinách 27. októbra, ako posledné z vojsk 1. čs. armády na Slovensku, organizovane ustúpili z obranných pozícií v priestore Banskej Bystrice. Na konci októbra 1944 sa brigáda sústredila na Skalke pod Prašivou, kde jej velenie rozhodlo o prechode do hôr. Ako 2. čs. paradesantná partizánska brigáda potom pokračovala v bojoch s nemeckými okupačnými jednotkami až do prechodu jej jednotiek cez front v druhej polovici februára 1945. Po sústreďení v Kežmarku bola na konci februára 1945 reorganizovaná na pešiu brigádu, s rovnakým zložením, aké mali ostatné pešie brigády 1. čs. armádneho zboru.

Text: plk. v. v. doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Vojenský historický ústav Bratislava

Foto: VHA Praha

Veliteľ 2. čs. paradesantnej brigády v ZSSR plk. V. Příkryl (prvý zľava) a veliteľ 1. čs. stíhacieho leteckého pluku v ZSSR škpt. F. Fajtl (druhý zľava) na povstaleckom letisku Tri Duby

Bojová zástava letcov

V druhej polovici roka 1944 vznikla myšlienka vybudovať vyššiu československú leteckú jednotku v ZSSR.

Tu sa postupne sústreďovali všetci piloti, ktorí preleteli na sovietskú stranu. Mnohí z nich už mali skúsenosti z činnosti a bojov povstaleckej Kombinovanej letky a 1. čs. stíhacieho leteckého pluku Zvolenského v SNP.

Toto úsilie podporil aj veliteľ 2. sovietskej leteckej armády generálplukovník S. A. Krasovskij a súhlasil s výcvikom jednej stíhacej a jednej bojovej letky, ktoré boli určené na podporu SNP.

Zrod leteckej divízie

Zároveň bol podľa nariadenia hlavného velenia Červenej armády poverený zabezpečiť materiálno-technické vybavenie, výcvik a precvičenie na sovietskú techniku. V pilotnej škole vo Vjazynkách prebiehal výcvik 25 čs. pilotov, 90 osôb prechádzalo základným leteckým výcvikom v Telavi a desať leteckých mechanikov sa školoilo vo Volsku.

S postupom frontu prešla Čs. letecká skupina v ZSSR od decembra 1944 do podriadenosti 8. leteckej armády generálporučíka Ždanova. Vzápätí bol na základe rozhodnutia Generálneho štábu Červenej armády zo 7. decembra 1944 udelený súhlas k vzniku 1. čs. zmiešanej leteckej divízie, pozostávajúcej z troch plukov. Jej velením bol poverený podplukovník Ludvík Budín. Organizačná výstavba sa skončila 25. januára 1945 v Przemysli. Veliteľom 1. čs. stíhacieho leteckého pluku bol major František Fajtl, 2. čs. stíhacieho pluku major Ivan Haluzický, 3. čs. bojového pluku major Mikuláš Guljanič. Po dokončení výcviku a doplnení sovietskeho technického leteckého personálu bola divízia presunutá na letisko Poręba a zapojila sa do bojov v rámci Moravsko-ostavskej operácie.

Boje nad Ostravou

Dňa 14. apríla 1945, v prvý deň operačnej činnosti divízie, bol jej celkový stav 521 osôb. Divízia bola nasadená v rám-

ci sovietskej 8. LA. Jej bojová činnosť spočívala v podpore a ochrane vojsk a v taktickom prieskume počas bojov o Opavu, Moravskú Ostravu, Těšín a okolie. Výzbroj divízie tvorili lietadlá Il-2m3 s La-5FN. Po oslobodení Ostravy a Těšína a skončení bojových operácií sa divízia presunula na letisko Albrechtický a jej ďalší osud bol podriadený organizačnej výstavbe nového československého letectva. Výrazným spôsobom sa tak podieľala na oslobodení Československa, za čo bola trikrát citovaná v rozkaze hlavného veliteľa Červenej armády za dobytie Opavy, Ostravy a Těšína a bola navrhnutá na vyznamenanie.

Práve počas aprílových bojov sa na letisku v Porębe 26. apríla 1945 v podvečerných hodinách konala slávnosť, na ktorej sa osobne zúčastnil minister národnej obrany generál Ludvík Svoboda, Klement Gottwald a tiež zástupcovia 8. LA. Z rúk ministra národnej obrany v zastúpení prezidenta prevzal veliteľ plukovník Budín bojovú zástavu, ktorá bola vyznamenaná čs. Radom Bieleho leva I. stupňa, dvoma Vojenskými krížmi 1939, sovietskym radom Za víťazstvo a medailou Za chrabrosť. Zástavu venovali študenti Lomonosovovej univerzity v Moskve, vlastnoručne ju vyšíli poslucháčky lekárstva, inžinierstva a poľnohospodárstva. Zodpovedala vydanému usmerneniu Ministerstva národnej obrany v Londýne z mája 1942.

Originál bojovej zástavy je súčasťou zbierok Vojenského historického ústavu Praha. Jej repliku pre múzejné a výstavné účely vyrobila firma Velebný a spol. a do zbierkového fondu Vojenského historického ústavu Piešťany ju zaradili v roku 2009.

Text: Mgr. Viera Jurková
Vojenský historický ústav – VHM Piešťany
Foto: VHM

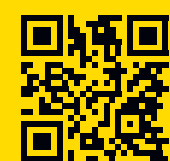
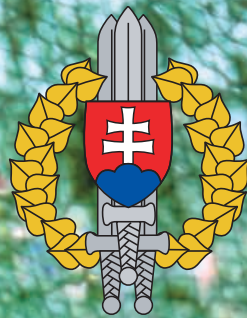

Foto: Jakub Neubauer

Spolu to zvládneme